

# svět katolickýma očima MONITOR

publicistický čtrnáctideník

ročník XIX., číslo 15

31. 7. 2022 / neprodejné

**Z OBSAHU** Proč toužíme po kráse  
Nároky paměti  
Prázdninová příloha

06  
12  
I–VIII



Foto: Lucie Horníková / Člověk a Vira

## Uprostřed prázdnin

O letních měsících, červenci a srpnu, mluvíme jako o *prázdninách* a *době dovolených*. Prázdniny jsou státem vyhlášené pro všechny školy. Dovolené si lidé berou převážně tou dobou, ale mohou to udělat kdykoli, a mluví se proto o prázdninách. Oba názvy jsou zavádějící. Prázdný je přeci čas, kdy neděláme nic. Je to tedy čas nudy a lenosti. Tím pádem by to byl čas, kdy se věnujeme nebezpečnému hříchu, který bychom přenesli i do doby po prázdninách. Nebo by to byl zcela nevyužitý čas, který by prostě z našeho života vypadl. V době workoholismu k tomu asi nedochází.

Slovo *dovolená* říká, že jde o dobu, kdy si můžeme dovolit vše, co jindy nemůžeme. Sotva by to někdo vzal doslov-

ně a nafackoval nadřízenému, ještě než na ni odjede. Dovolená je darovaný čas, určený k odpočinku, ale ne k zahálce a nebo naopak k tomu, že budeme dohánět resty. Pokud by nastalo to druhé, měli bychom se zamyslet nad mírou své práce.

Obojí, prázdniny a podstatně kratší čas dovolené jsou dobou, kdy delší čas můžeme být spolu a plně si uvědomit význam a sílu rodiny a přátelských vazeb. Je krajně důležité udělat pro to vše. Víme dobře, že od určitého věku děti nechtějí tento čas trávit s rodiči, takže dnes je jeden v Lisabonu, druhý v Irsku, třetí v Texasu, akorát ten pecivál je ve Vídni.

Je zvláštní shodou náhod, že uprostřed prázdnin slavíme svátek Proměně-

ní Páně. V této epizodě z Kristova života, při pohledu na Ježíšovu slávu, řekl apoštol Petr památnou větu: *Mistře, je dobře, že jsme tady!*

K naší dovolené to říká mnoho. Nejde samozřejmě o místo, protože je jasné, že se vrátíme domů, což se stalo i třem apoštolům. Nejedná se tedy o *tady*, ale o *tak*, v intenzivně prožívaném rodinném kruhu. Nepromarněte proto svou dovolenou. Prožijte ji bez nehody, příjemně a šťastně. Uchovejte si krásné vzpomínky na ni dlouhou dobu.

*Mons. prof. PhDr. Petr Piňha, CSc., Dr. h. c. kanovník probošt Kolegiální kapituly Věch svatých na Hradě Pražském*

## Bill Gates otevře luxusní hotel nedaleko Vatikánu

Řím – Byla zahájena první jednání mezi katolickým řádem Božího hrobu a řetězcem Four Seasons Hotels and Resorts Billa Gatese o možném otevření luxusního hotelu v blízkosti baziliky svatého Petra, který by byl určen pro bohatší turisty a poutníky navštěvující Věčné město.

Dotyčnou nemovitostí je Palazzo di Domenico della Rovere in Borgo, nazývaný jednoduše „Palazzo della Rovere“, který se nachází na Via della Conciliazione, hlavní ulici vedoucí k náruči Berniniho kolonád na Svatopetrském náměstí.

Budova dříve patřila jezuitskému řádu, nyní patří řádu Božího hrobu jeruzalémského, jenž tvoří zhruba 30 000 rytířů a rytířek po celém světě, kteří se věnují finanční podpoře církve ve Svaté zemi.

Finanční prostředky jsou věnovány Latinskému patriarchátu Jeruzaléma, který vykonává pastorační, vzdělávací a sociální činnost na území Jordánska, Palestiny, Izraele a Kypru.

Budova pochází z období renesance, patří k ní věžička, má velké nádvoří a nalezneme v ní starobylé fresky od italského umělce Pinturicchia. Je to jediná nemovitost ve vlastnictví řádu Božího hrobu. V současné době slouží jako celosvětové sídlo řádu.

Donedávna v budově sídlil rodinný hotel Columbus, který byl uzavřen před pandemií COVID-19. V provozu zůstaly pouze administrativní kanceláře řádu.

Nyní řád vede první jednání s řetězcem Four Seasons o uzavření smlouvy na 27 let v hodnotě zhruba 52,4 milionu dolarů na nový luxusní hotel s lázněmi, posilovnou a restauracemi, v nichž by pracovali světoznámí kuchaři.

Four Seasons Hotels and Resorts sídlí v Torontu a provozuje více než 100 hotelů a resortů po celém světě.

Ačkoli řetězec založil kanadský hoteliér Isadore Sharp, od roku 2007 je jeho většinovým akcionářem zakladatel společnosti Microsoft Bill Gates, který prostřednictvím své holdingové společnosti Cascade Investment drží přibližně 71 % akcií.

Podle italského listu *Corriere della*



Palazzo della Rovere na Via della Conciliazione v Římě. Foto: Lalupa / wikimedia.org

*Sera*, který tvrdí, že má k dispozici dokumenty související s jednáním, dal velmistř řádu Božího hrobu, italský kardinál Fernando Filoni, po uzavření hotelu Columbus na konci roku 2020 souhlas k vypsání tendru na tuto nemovitost.

V tendru bylo uvedeno, že se má jednat o hotely ohodnocené čtyřmi nebo méně hvězdičkami.

Během několika týdnů přišlo téměř 60 nabídek a tento seznam se nakonec zúžil na 10. Loni v létě řád údajně snížil počet na pouhé tři zájemce o zakázku, čímž vyřadil další významné řetězce, jako jsou Hilton a Marriott.

Jednání se společností Four Seasons právě začala. Podle listu *Corriere della Sera* by smlouva v hodnotě několika milionů dolarů stanovila roční nájemné ve výši něco málo přes 1 milion dolarů a zahrnovala by rekonstrukci objektu a restaurování fresek.

Obchodní plán hotelu počítá s 64 pokoji, 11 exekutivními apartmány a dvěma super apartmány, přičemž cena by měla začínat na přibližně 514 dolarech za noc. Součástí budovy bude také podzemní parkoviště, které je již ve výstavbě.

Cílem je podepsat smlouvu a dokončit práce včas, aby bylo možné zde hostit bohatší poutníky a turisty v jubilejním roce naděje 2025.

Kritici tohoto rozhodnutí namítají, že umístění takového luxusního hotelu na pozemku vlastněném církví je v přímém rozporu s názory „papeže chudých“ a jeho představou „chudé církve pro chudé“.

Pozoruhodné je, že hotel by se nacházel v blízkosti místa, kde v noci přespává mnoho bezdomovců, kteří se ukrývají pod střechou několika budov hned vedle Svatopetrského náměstí.

Několik společností, jejichž nabídka nebyla přijata, včetně řetězců Radisson a Centurion Hotel Management, uvedlo, že zvažují podání formální stížnosti u vatikánského četnictva, a dokonce pohrozily hromadnou žalobou, pokud dojdou k názoru, že je oprávněná, protože Four Seasons se do tendru přihlásil pozdě a je pětihvězdičkovým řetězcem, což nesplňuje podmínky tendru.

V prohlášení zveřejněném 18. května na internetových stránkách řád Božího hrobu obhajoval svůj rozhodovací proces, pokud jde o Palazzo della Rovere, a uvedl, že řád „jako věrný a obětivý správce... má povinnost starat se o vše, co mu bylo svěřeno, a vše spravuje transparentně“.

„Až donedávna byla část budovy pronajímána hotelové společnosti, aby se uhradily náklady na správu řádu a všech-

## SLOVO KNĚZE

Vždy, když čtu onu část Lukášova evangelia, které se bude číst tuto neděli (Lk 12. 13–21), vzpomínám, kolikrát jsem už slyšel: „To víte, teď nemám moc času na chození do kostela. Když jsem byl kluk, to jsem i ministroval, a rád, pan farář byl moc hodný... Ale teď, práce, povinnosti vůči rodině, kterou musím zajistit. A víte přece, jak je dneska všechno drahý... Už se těším na důchod, to budu mít čas...“ nebo něco podobného. Ovšem i zde čas ukazuje, jak daleko je od slov k činům. Většina z těch, kteří takto hovořili, zůstala, žel Bohu pouze u slov. Ať již z důvodu lenosti nebo mylného přesvědčení, že mají stále dost času, či z důvodu, že se důchodu prostě nedožili.

Pán Ježíš nás upozorňuje na fakt, že máme celý život plný příležitostí k mamonní materiálních statků, které nám mohou zpříjemnit a také usnadnit (alespoň částečně) pozemský život. Ale o tomto pozemském životě nevíme jedno dosti podstatné, jak bude dlouhý.

Mnozí z těch, kteří se soustředili jen na hmotné statky, tvrdí, že sází na jistotu. Vždyť nebe je věc nejistá a kdo ví, jaké to bude po smrti. Je až překvapivé, jak je tato jejich jistota vlastně nejistá a dnešní doba nám to tak trochu ukazuje (např. současná inflace, která požívá námi stráždaný „finanční polštář“ spolehlivěji než hejno molů, ale mohou to být i vlastní děti, na jejichž výchovu nebyl čas proto, že se jim zajišťovala šťastná a pohodlná budoucnost).

K finanční gramotnosti patří i diverzifikace zdrojů i úspor. Diverzifikujme tedy, ale ne pouze ve financích a nezapomínejme že kromě spořitelny zde na zemi existuje i spořitelna nebeská, kde nepůsobí oxidace kovů, mol tam nedoletí a inflace nedosáhne.

Radil bych sázet na tuto jedinou jistotu v dnešní nejisté době.



Evermod Jan Sládek

P. Mgr. Evermod Jan Sládek, OPraem. farář farností Lomnice nad Popelkou, Libštát a Nová Ves nad Popelkou

ny získané dary mohly být skutečně poukázány Latinskému patriarchátu Jeruzalém,“ uvedl rád a zdůraznil, že tato myšlenka stála za darováním nemovitosti řádu „od samého počátku“.

Řád uvedl, že hledá novou společnost, která by spravovala prázdné prostory po hotelu Columbus a která by mohla provést nezbytné restaurátorské práce v souladu s požadavky města Říma.

Za tímto účelem Filoni zřídil mezinárodní komisi, která má posoudit všechny možnosti.

„Tato komise představila své preference a vybrala – v souladu s pravidly stanovenými papežem Františkem pro Svatý stolec – na základě průzkumu trhu ty nabídky, které nejlépe odpovídají potřebám a účelům řádu,“ uvedl rád.

Zástupci řádu zdůraznili, že každý

krok tohoto procesu byl schválen vatikánským sekretariátem pro ekonomiku, a uvedli, že rád si je vědom své odpovědnosti „pečlivě a transparentně chránit a spravovat majetek s ohledem na své poslání evangelizace a péče o Svatou zemi“.

„Tato etická linie je jasně patrná z probíhajících předběžných jednání s kandidátskými hotelovými společnostmi,“ uvedl rád.

Elise Ann Allen  
píše pro Crux

Elise Ann Allen  
Crux

Přeložil Pavel Štíčka

## Evropští biskupové: Rezoluce Evropského parlamentu zkresluje drama potratu

Evropský parlament ve čtvrtek přijal usnesení, které zahrnuje potraty do Listiny základních práv EU a odsuzuje rozhodnutí Nejvyššího soudu USA. „Tato rezoluce hrozí vytvořením dalších ideologických bariér a polarizace“, komentuje Komise biskupských konferencí Evropské unie.

„Litujeme, že Evropský parlament přijal toto usnesení“, čteme v prohlášení otce Manuela Barriose Prieta, generálního sekretáře Komise biskupských konferencí Evropské unie (COMECE). Prohlášení evropských biskupů bylo zveřejněno den po přijetí rezoluce, jež byla schválena 324 hlasy (155 poslanců bylo proti a 38 se zdrželo hlasování) a která vyzývá k zahrnutí potratů do Listiny základních práv Evropské unie.

„Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA zrušit právo na potrat ve Spojených státech a potřeba chránit práva na potrat a zdraví žen v EU otevírá cestu k odklo-

nu od všeobecně uznávaných lidských práv a zkresluje tragédii potratu pro matky v nouzi“, píše COMECE a vyzývá k úsilí o „větší jednotu Evropanů, nikoli k vytváření dalších ideologických bariér a polarizací“. Proto je naléhavě nutné „podporovat těhotné matky a doprovázet je při překonávání jejich obtíží v problematických situacích“.

Podle Komise evropských episkopátů „Evropský parlament nesmí vstupovat do oblasti, jako jsou potraty, která nespádá do jeho pravomoci, ani zasahovat do vnitřních záležitostí demokratických zemí EU nebo třetích zemí“. „Prosazování radikálních politických programů ohrožuje základní práva, včetně svobody myšlení, svědomí a náboženského vyznání, svobody projevu a svobody shromažďování, a poškozuje sociální soudržnost“. Dalším důležitým bodem pro COMECE je skutečnost, že zahrnutí potratů do Listiny základních práv Evropské unie „v souvislosti s možnou revizí smluv EU může vážně ohrozit šance tohoto reformního procesu a zintenzivnit konfrontace mezi našimi spoluobčany a mezi členskými státy“.

Benedetta Capelli – Vatican News

**Draží čtenáři, redakce RC Monitoru vám přeje krásné a pokojné léto. Následující číslo vyjde 28. srpna.**

# I VY BUĎTE PŘIPRAVENI. PŘIJDOU OD VÝCHODU I OD ZÁPADU A ZAUJMOU MÍSTO...

7. a 21. srpna 2022 – 19. a 21. neděle v mezidobí – Lk 12,32–48 a Lk 13,22–30

## 19. NEDĚLE V MEZIDOBÍ

### Cyril

Ukazuje, proč by se neměli bát, když do-  
dává: Neboť vašemu Otci se zalíbilo dát  
vám království. Jako by říkal: „Jak to, že se  
zdráhá být k vám laskavý, když vás obda-  
rovává tak vzácnými věcmi?“ Toto stádo je  
sice malé svou povahou, počtem i slávou,  
ale Otcova dobrota dala i tomuto malému  
stádu podíl nebeských duchů, tedy nebes-  
ké království. Prodejte, co máte, a dejte to  
jako almužnu. Jako by říkal: „Nebojte se,  
že bojovníkům za nebeské království bu-  
dou chybět věci potřebné pro tento život.“  
A i to, co máš, rozdávej jako almužnu. To  
se správně děje tehdy, když někdo jednou  
pro Pána vším pohrdne, a přesto pak pra-  
cuje rukama, aby si vydělal na živobytí,  
a je schopen dávat i almužnu.

Pán však věděl, jak snadno lidská  
slabost sklouzne k hříchu. On je však  
dobrý a nenechá nás hřešit, spíše se sli-  
tuje a dává nám pokání jako lék na spásu,  
a proto nás zásobuje a když projde dru-  
hou nebo třetí hlídkou a najde je bdít,  
blahoslavení budou strážci na hradbách  
města, kteří hlídají nepřátele, neboť roz-  
dělují noc na tři nebo čtyři hlídky.

Prozíravý člověk, který se přiklonil  
k nejhorším věcem, se dopustil neodpus-  
titelného hříchu, když se jakoby ze zloby  
odchýlil od Boží vůle. Prostý člověk však  
bude rozumnější, bude-li s pláčem prosit  
trestajícího o slitování; proto se dodává,  
kdo to nevěděl a udělal něco, za co si za-  
slouží výprask, bude bit méně.

### Jan Zlatoústý

Není totiž hříchu, který by almužna nes-  
mysla. Je vhodným prostředkem na ja-  
kouskoli ránu. Almúžna však nespočívá  
jen v penězích, ale také ve věcech.

### Basil

Někdo se však může zeptat: když se nad  
tím člověk zamyslí, proč by měl prodávat  
všechno, co má? Je škodlivá ze své pod-



Frans Francken II.: Volba mezi ctností a neřestí (1633)

staty, nebo kvůli pokušení, které přináší  
duším? K tomu je třeba nejprve říci, že  
kdyby vše, co existuje, bylo samo o sobě  
zlé, nebylo by to stvořením Božím. Každé  
Boží stvoření je dobré. Za druhé, Pánův  
příkaz neučí, abyste všechn svůj majetek  
zahodili jako zlo, ale abyste ho rozdali,  
když řekl: „a dávejte jako almužnu“.

### Řehoř z Nyssy

A přikazuje svěřit rozumné a pozemské  
věci nahoru, kam nedosáhne moc rozkla-  
du; proto dodává: nevyčerpatelný poklad  
v nebi, kam se zloděj nedostane a kde  
mol není.

### Eusebius

Každý člověk je přirozeně závislý na tom,  
co hledá, a celým svým duchem se upíná  
k tomu, o čem si myslí, že mu poskytne  
úplně pohodlí. Proto, má-li někdo celé  
svého ducha a úmysl, který nazývá srd-  
cem, ve věcech tohoto světa, obrací se ke  
světským věcem. Pokud však svou mysl  
upne k nebeským věcem, bude tam mít  
svou mysl. Až se bude zdát, že se s lid-  
mi stýká pouze tělem a duchem, bude již  
v nebeských přibytích.

### Béda

Takto je třeba uvažovat nejen o penězích,  
ale o všech vášních. Pro prostopášníka je  
jídlo pokladem, pro blázna hrami, pro  
milovníka smyslnosti.

### Theofylakt

Jako by chtěl říci: Předchozí podoben-  
ství se týkalo všech věřících obecně, ale  
poslechněte si, co se týká vás, apoštolů  
a učitelů. Ptám se totiž, kdo se najde, aby  
byl věrným a moudrým správcem. Je-li  
totiž člověk věrný svému pánovi ve sprá-  
vě jeho majetku, ale je nedbalý, nebo je-li  
moudrý, ale je nevěrný, přijde jeho maje-  
tek vniveč. Také v Božích věcech je nutná  
věrnost a moudrost. Znam totiž mnoho  
lidí, kteří uctívají Boha a jsou mu věrní,  
ale nedokázali moudře spravovat záleži-  
tosti církve, a tak zničili nejen majetek,  
ale i duše, když nevybíravě používali moc  
v případě hříšníků a buď nařizovali po-  
kání bez míry, nebo projevovali přílišnou  
blahosklonnost.

## 21. NEDĚLE V MEZIDOBÍ

### Cyril

Když však Pán ukazuje cestu, kterou se

každý může stát spravedlivým, poté, co se ho muž zeptal, zda je jen málo těch, kteří budou spaseni, zdá se, že na jeho otázku neodpověděl. Je však třeba říci, že Spasitel měl ve zvyku odpovídat tazatelům ne podle toho, co se jim zdálo, pokud se ptali na zbytečnosti, ale s ohledem na to, co by pro ně bylo užitečné vyslechnout. Jaký užitek budou mít posluchači z toho, zda je mnoho nebo málo těch, kteří budou spaseni? Spíše bylo nutné vědět, jak člověk dosáhne spásy. Nezdržuje se proto zbytečností této otázky, ale ihned přechází na potřebnější téma.

### Jan Zlatoústý

Co tedy znamenají Pánova slova na jiném místě: Mé jho je netíží a mé břemeno netlačí (Mt 11,30)? Nejsou v rozporu, neboť toto tvrzení se týká povahy překážek a pocitu, když pominou. Přirozené nepřijemné věci s láskou považujeme za snadné. Cesta spásy je sice úzká u vchodu, ale vcházíme po ní do prostorných míst. Naopak široká cesta vede ke zkáze.

### Basil

Duše je totiž vrtkavá. Když hledí do věčnosti, volí ctnost, a když hledí do přítomnosti, dává přednost svodům. Tu hledí na uspokojení těla, tam na jeho podmanění; tu na opojení, tam na střízlivost; tu na nespoutaný smích, tam na hojné slzy; tu na tanec, tam na modlitbu; tu na kvílení, tam na pláč; tu na tání, tam na čistotu.

Snad jim říkají to, co píše apoštol o své osobě, když říká: Kdybych mlu-



Stefan Lochner: Poslední soud (cca 1435)

vil jazyky lidskými i andělskými a znal všechnu vědu, kdybych rozdal všechny svůj majetek jako almužnu a neměl lásku, nic by mi to neprospělo. (1Kor 13,1–3) Co se nedělá z lásky k Bohu, ale pro slávu u lidí, to u Boha slávu nezíská.

### Béda

Správce je Kristus, který je sice všude pro své božství, ale říkáme, že je již uvnitř pro ty, kteří jsou blahoslavení v nebi, protože na něj hledí, a jakoby vně pro ty, kterým pomáhá v jejich zápasech na této cestě. Vstoupí s celou církví, aby na něj mohla pohlédnout, dveře se zavřou a zavržení jsou odvedeni z místa pokání. Ti budou stát venku a klepat, to znamená odloučení od svatých, budou marně volat po milosti, kterou pohrdli; proto za vámi přijde a řekne vám: Nevím, odkud jste!

A trest pekla je představen jako dvojí, chlad a žár, a proto následuje: „Bude tam pláč a skřípění zubů.“ Pláč má vyvolávat dusno a skřípění zubů chlad. Nebo skřípění zubů prozrazuje pocit ponížení, neboť kdo se pozdě kajícně zlobí, pozdě se zlobí sám na sebe.

### Theofylakt

To se týká i Izraelitů, ke kterým mluvil. Ti se nejvíce bojí, že se pohané smíří s otci a oni budou vyvrženi; proto dodal: „Když vidíte, že Abraham, Izák, Jákob a všichni proroci jsou v Božím království, a vy jste vyvrženi. A přijdou od východu i od západu, od severu i od jihu a usednou v Božím království.“

*přeloženo, zpracováno a redakčně upraveno podle [www.catena aurea.sk](http://www.catena aurea.sk)*

#### RC MONITOR JE ZASÍLÁN BEZPLATNĚ

Můžete si jej objednat na adrese Res Claritatis, Hlubočepská 85/64, I52 00 Praha nebo na [rcmonitor.cz](http://rcmonitor.cz). Zde se také můžete přihlásit k pravidelnému zasílání zpráv e-mailem.

Jméno a příjmení:

Ulice:

Obec:

E-mail:

PSČ:

Počet výtisků:

Vydávání RC Monitoru je možné jedině díky zasílaným darům. Náklady na tisk a distribuci jednoho čísla jsou 30 Kč, což za rok činí 700 Kč. Dary lze uplatnit pro snížení základu daně. Všem dárcům Pán Bůh zaplať.

# PROČ TOUŽÍME PO KRÁSE

V dobách, kdy jsem studoval na jezuitské střední škole, když po zemi ještě chodili dinosauři – psala se šedesátá léta – byl Bob R. jedním z mých nejlepších přátel. Boba jsem už mnoho let neviděl, ale stále na něj rád vzpomínám. Oba jsme byli zvláštní. Vzájemně jsme si půjčovali knihy a debatovali jsme spolu, chodili jsme společně na latinu a řečtinu a sdíleli jsme zážitky z četby úryvků z Catulla a Vergilia, Xenofóna a Homéra v originále.

Bob měl báječné rodiče. Jeho táta byl skvělý chlapík, ale jeho matka byla úžasná. Byla to krásná žena – kolem padesátky, vyrovnaná, upravená, dobře oblečená, vyzářovala z ní ženskost. Ale to jsem tehdy – a vlastně ani teď – slovem „krásná“ nemyslel. Krása byla v její tváři. Byla zajímavá. Měla takový zvláštní půvab a otiskl se do ní dobře prožitý život; stopy radosti, tvrdé práce a utrpení, ale také sebevědomé dobroty. A tyto vlastnosti vyzářovaly ven, aby naplnily dům Bobovy rodiny hmatatelným duchem vrlosti.

Společně jsme s Bobem odmaturovali a šli studovat každý na jinou univerzitu. A když jsem později navštívil Bobův dům – v polovině prvního ročníku – žena, kterou jsem právě popsal, byla pryč. Plastický chirurg odvedl skvělou práci. Bobova matka vypadala o pět nebo deset let mladší. Byla stále velkorysá a příjemná, ale také jiná než dřív. Její tvář byla doslova vylepšena – nebo přesněji řečeno zahozena a nahrazena něčím novým.

Nejsem si jistý, proč to udělala. Jak stárneme, pokušení být nespokojeni se svým životem, strach ze stárnutí, který může podněcovat naši ješitnost – to všechno sílí. Konzumní kultura se na tomto neklidu přiživuje a těží z úzkosti, která tak často oživuje naše touhy. Přitom nám ukrájí něco, co je pro člověka typické. Redukuje nás na snůšku materiálních choutek a má odpor ke všemu transcendentnímu, protože otázky po smyslu ohrožují mašinérii chtění a vlastnění něčeho dalšího.

Krása – skutečná krása – se v našem každodenním životě ztenčuje. Skutečná



Foto: © Lucie Hornikova / Člověk a Víra

krása nás přitahuje a vede nás k tomu, abychom vystoupili z nás samých; spojuje nás se skutečnostmi, které se nedají zpěněžit. Znovu posvěcuje svět, i když jen na okamžik. A tím poukazuje na vulgárnost a chaotičnost současného života.

Na to všechno jsem si vzpomněl před několika měsíci, když jsem s přítelem hovořil o knize Rogera Scrutona *The Face of God*. V tomto textu Scruton píše, že „[lidská] tvář září ve světě předmětů světlem, které není z tohoto světa – světlem subjektivity“.

My lidé jsme oživený uhlík, stejně jako každý jiný živočich. Máme instinkty a víceméně jako každý jiný živočich se i rozmnožujeme. Ale nejsme jako každé jiné zvíře. Jsme si vědomi své individuality i své smrtelnosti, což vysvětluje jak náš strach z osamělosti, tak naši potřebu smyslu. Jsme jediný živočišný druh, který pohřbívá a ctí své mrtvé. Je v naší přirozenosti chtít víc než tento život, nebo alespoň tušit, že by mohlo být možné něco víc a vyššího.

Dále ve stejném textu Scruton píše:

Vezměte obyčejným lidem náboženství, filozofii, vezměte jim vyšší cíle umění a připravíte je o způsoby, jak mohou reprezentovat svou odlišnost. Lidská přirozenost, kdysi něco, čemu bylo třeba dostát, se místo toho stane něčím, k čemu je třeba se snížit. Biologický redukcionismus tento „úpadek života“

podporuje, a proto mu lidé tak snadno podléhají. Díky němu je cynismus úctyhodný a degenerace módní. Likviduje náš druh a s ním i naši laskavost.

Krása je potvrzením naší společné lidské důstojnosti. Připomíná nám dobro života v době narcismu překračujícího veškeré hranice slušnosti a zavržení minulosti. Proto se mi zdá tak podivné, že i v mé katolické tradici se objevuje dnešní nepřátelství vůči vznešené kultuře, dokonalosti a preciznosti v oblasti ducha, a v poslední době i vůči tradiční latinské mši. Vyrostl jsem na staré formě mše. Netoužím se k ní vrátit. Často mohla být mechanická a neinspirativní a liturgické reformy Druhého vatikánského koncilu byly opožděné a nezbytné. Když se *Novus Ordo* celebruje správně, je úctyhodný a dojemný.

Nicméně stará mše, když ji kněz sloužil s pokorou a věrohodně, měla přímo hmatatelnou krásu, která působila na všechny smysly, zejména na zrak, sluch a čich. A tím živě zprostředkovávala tajemství neviditelné skutečnosti – Boha radikálně svatého, Boha radikálně „jiného“ než my, ale zároveň důvěrného, milujícího a vtěleného do našeho lidství.

Lidé dnes z nejrůznějších důvodů opouštějí katolickou církev a širší křesťanské společenství. Jedním z těchto důvodů je však nepřesvědčivá, měšťácká průměrnost, která je v naší bohoslužbě

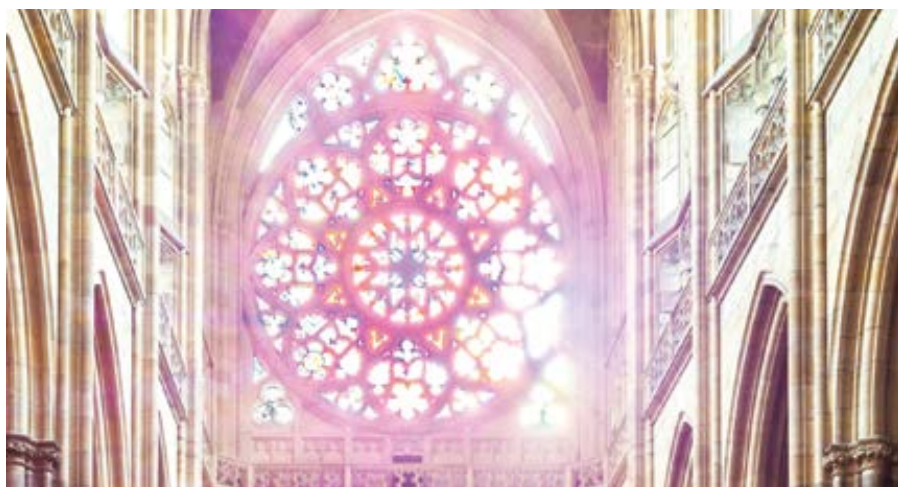


Foto: Jana Havlova / Člověk a Víra

až příliš častá – a která pak zamořuje celou atmosféru křesťanského života. To, co Scruton nazval „útěkem od krásy“ – snaha znesvětit a vymazat posvátno – je základní nemocí moderní doby. Žádné náboženské společenství vůči ní není imunní. Ošklivost však zabíjí ducha. Otupuje představitivost, změkčuje mozek a zatvrzuje srdce. Věřící lidé mají hlad po krásě a tajemství. Touží patřit k příběhu – k příběhu živého, věřícího společenství, trvalému a pravdivému napříč kulturami a časem. A toho se jim v místních církvích příliš často nedostává.

Scruton ve své knize *Beauty: A Very Short Introduction* píše:

Naše potřeba krásy není něco, co by nám mohlo chybět, a přesto bychom byli jako lidé naplnění. Je to potřeba vyplý-

vající z našeho metafyzického stavu, kdy jako svobodní jedinci hledáme své místo ve sdíleném a veřejném světě. Můžeme tímto světem bloudit odcizení, rozhořčení, plní podezření a nedůvěry. Nebo zde můžeme najít svůj domov a spočinout v harmonii s ostatními i sami se sebou. Na této druhé cestě nás vede zkušenost krásy: Říká nám, že jsme ve světě doma, že svět je již v našem vnímání uspořádán jako místo vhodné pro život bytostí, jako jsme my. Ale bytosti, jako jsme my..., se ve světě zabydlují pouze tehdy, když si uvědomí svůj „padlý“ stav... Proto nás zkušenost krásy také nasměruje mimo tento svět do „království konců“, v němž jsou naše nesmrtelné touhy a touha po dokonalosti konečně vyslyšeny.

Podle Scrutona jsou smysl pro krá-

su a náboženské smýšlení úzce spjaty a pro lidský rozkvět životně důležité. Obojí vychází z pokorného uvědomění si lidské nedokonalosti, která směřuje k transcendentnu.

To, co vidím ve tváři své ženy, ženy, kterou miluji a se kterou sdílím život už 52 let, není jen příjemná barva jejích očí nebo její půvabné rysy – i když z obojího se raduji a děkuji za to –, ale harmonie duše a skutků, harmonie vnitřního já, já, které ona dobrovolně rozdává druhým. Taková krása září navenek. Dává světlo, teplo a život.

Krása je zapomenutým prvkem lidské důstojnosti a svobodné společnosti. Krásu potřebujeme, aby podněcovala naši představitivost, vedla naše vědecké poznání a pomáhala nám jasně a přímo vidět Boží skutečnost. Krása nám připomíná, že existují vyšší věci, že můžeme poznat světlo pravdy a žít v něm a že toto světlo můžeme odrážet a podporovat tak společné dobro. A tento úkol žít a odrážet světlo se týká každého z nás.



Francis X. Maier  
*First Things*  
Přeložil Pavel Štička

Francis X. Maier  
působí v *Ethics and Public Policy Center*

## UMĚNÍ OBLÉKAT SE: DVA MYŠLENKOVÉ PROUDY

Pokud jde o umění oblékat se, mezi zbožnými katolíky existují dva myšlenkové proudy. Jeden směr vykládá jako nejvyšší cíl umírněnost a cudnost, druhý vyzdvihuje normálnost. Oběma bohužel uniká podstata věci.

Zatímco směr prosazující umírněnost přináší důležité lekce o ochraně cudnosti, nedosahuje uměleckého úspěchu, neboť sotva vůbec uznává oblékání jako umění. Podobá se učiteli malířství, který nikdy nepokročí dál než k úvodní lekci o nebezpečích terpentýnu. Pro studenty

této myšlenkové školy se oblékání stává určitou morální vědou, plnou nejrůznějších zkoušek, kde se vyhodnocuje hloubka výstřihu, mávání rukama, předklony a míra přiléhavosti. Neučí se tu nic o estetice a za úspěšné se považují,

pokud splňují vatikánské směrnice.<sup>1</sup> Ne nadchl nás však Dostojevskij tvrzením,

<sup>1</sup> Takzvané „vatikánské směrnice“ či „vatikánské standardy“ tvoří několik velice jasných vatikánských dokumentů, vydaných od konce dvacátých do konce šedesátých let 20. století. Ať už s nimi plně souhlasíme, nebo ne, stojí za vážnou úvahu.



Max Klinger: Penelope, ztracená v myšlenkách, se dívá na svůj tkalcovský stav (1895)

že krása vykoupí svět? Bylo by hloupé, kdyby byl řekl, že toho dosáhne pouhá umírněnost!<sup>2</sup>

Škola normálnosti vyrostla částečně jako výraz odporu proti škole umírněnosti a zčásti jako iluzorní pokus vyplnit Egyptany.<sup>3</sup> Studenti této školy se pokládají za nadřazené vůči svým zpátečnickým bratřím, kteří uvázli v bramborových pytlích umírněnosti. Nosí upnuté džíny a považují se díky tomu za lepší evangelisty, protože jsou „normální“ a „jdou s dobou“. Studenti ze školy normálnosti pohrdavě mávají na postoj umírněnosti, a zatímco tvrdí, že podporují krásu, zastávají natolik relativistický názor na ni, že se jejich oblékání nikdy nestane ničím víc než plevami ve větru ducha doby. Slušelo by se pro ně, aby si vzali k srdci naléhavé varování od Dietricha von Hildebranda:

*Tento duch doby industrializovaného*

- 2 Téma krásy a její moci se vlně Dostojevského románem *Idiot*.
- 3 Tato iluze pramení z mylného předpokladu, že Egyptané skutečně mají něco, co stojí za vyplnění. Mohli bychom poukázat na to, že postmoderní oblékání nám dalo umělá vlákna, pružné látky a zkrátka veškeré divy, jimiž se může pochlubit plast, ale musíme si uvědomit, že představují technologický, nikoli umělecký vývoj a v převážné většině případů jsou opravdu poměrně ošklivé. Z hlediska užitečnosti tyto technologie mohou mít určitou hodnotu, ale je iluzorní se domnívat, že jsou postmoderním příspěvkem k umění oblékat se; většinou ho spíše ničí.

*světa je sám o sobě lež. Protiřečí pravdě, pravému, platnému rytmu lidského života, rytmu, který je nerozlučně spjat s objektivní podstatou poezie lidského života. Proti tomuto duchu doby musíme bojovat a vykoupit člověka z této kletby.*<sup>4</sup>

Pokládat v dnešní době, která se chlubí ohromujícím spojováním technologické sterility a fádni ledabylosti, normálnost za nejvyšší cíl člověka zdaleka nevykoupí a naopak jeho prokletí jen posílí; maří se tím obnova krásy a zásadně to poškozují důstojnost člověka. Na rozdíl od školy umírněnosti, která, oprostí-li se od omylu skrupulóznosti a přistupujeme-li k nim jen jako k nutným předpokladům umění oblékat se, přináší určitá užitečná poučení, škola normálnosti nemá co hodnotného nabídnout a naopak předkládá mnoho škodlivého.

Jak se tedy máme oblékat? Uvážíme-li, že oblékání je opravdu umění a že tématem umění je krása, vyplouvá na povrch poměrně jasné řešení: hlavně a především se musíme zapsat do školy našich předků, do školy krásy.<sup>5</sup> To neznamená, že musíme vytvářet přesné repliky historických oděvů, ale máme-li oblékání navrátit krásu, musíme se učit od těch, kdo to dělali dřív a dělali to podivuhodně

4 Dietrich von Hildebrand, *Aesthetics*, do angl. přel. Brian McNeil (Steubenville, Ohio: Hildebrand Project, 2018), II. díl, 65.

5 *Ibid.*, 47.

dobře. To, co jim bylo dáno stejně přirozeně jako jazyk, jímž mluvili, se musíme učit používat v rámci pomalé a náročné rehabilitace jako slabí pacienti, kteří se zotavují z infarktu. Katoličtí umělci, filozofové, historici a spisovatelé se musí pustit do křížku s těžkými otázkami, aniž by se klaněli zavádějícím argumentům ve prospěch „duševního rozpoložení“ a „kulturních norem“. Co ve skutečnosti tvoří krásné oblečení? Jaký způsob oblékání je pro spásu člověka nejlepší? A co musíme udělat, abychom s tím začali?

Navzdory obrovitosti tohoto úkolu máme naději. Vždyť dva pilíře ze tří, jež musí podpírat umění oblékat se, už stojí na svém místě: díky učení církve o identitě člověka, o rozdílnosti a komplementaritě pohlaví, o dobrém rodinném životě, práci, volném čase a konečném účelu každého lidského života vidíme, že pilíř pravdy už stojí pevně. Navíc jasné učení církve o potřebě cudnosti, umírněnosti a bratrské lásce tvoří pilíř dobroty. Celá stavba se naklání do strany, protože jí chybí třetí opěrný sloup, pilíř krásy.<sup>6</sup> Tento stav však není neměnný. My katolíci, synové a dcery nejkrásnějšího kulturního dědictví, jaké kdy svět vytvořil, se nemůžeme spokojit s tím, že se budeme oblékat ošklivě a zbitačeně. Čas začít s rehabilitací už dávno nastal, a i když jsme závislí na vedení ze strany umělců a intelektuálů s dobrým vkusem, všichni jako každodenní provozovatelé umění oblékat se neseme obrovskou zodpovědnost. A pokud nám náš úkol nahání hrůzu, měli bychom si prostě připomenout Kristův příslib, že když ho nepřestaneme hledat, obleče nás lépe než polní lilie.

Anna Kalinowska

OnePeterFive

Přeložila Alena Švecová



Anna Kalinowska  
spisovatelka, programátorka

6 Za myšlenku o trojici pilířů vděčím dr. Peteru Kwasińskému, který se o ni se mnou podělil v osobní korespondenci.



# PRAVÁ ŽENSKOST

## Rozhovor s Alicí von Hildebrand

Alice von Hildebrand odešla vstříc našemu Pánu 14. ledna 2022 ve 00:25 hodin. „Zemřela pokojně doma po krátké nemoci,“ jak bylo oznámeno.

Měla jsem skvělou příležitost poznat tuto nádhernou lidskou bytost ještě v tomto životě a vést s ní 1. října 2018 rozhovor. Mluvily jsme o mnoha tématech, včetně ženskosti, modernosti a moudrosti stáří – zejména o pohledu vstříc smrti. Ráda bych se zde se čtenáři podělila o moudrost této skvělé ženy.

Alice Jourdain von Hildebrand se narodila 11. března 1923 v Belgii. Do New Yorku přišla v roce 1940 jako válečná uprchlice. Brzy poté se seznámila s Dietrichem von Hildebrandem a začala studovat filozofii na Fordhamově univerzitě. Manželé von Hildebrandovi se vzali v roce 1959 a spolupracovali na napsání mnoha knih. Od roku 1947 začala Alice vyučovat na Hunter College v New Yorku. Poté, co kvůli svému pohlaví snášela 14 let útrapy ze strany vysoké školy, byla jmenována profesorkou filozofie, kterou přednášela 37 let.

Kromě dlouholetého působení na Hunter College vyučovala také na Katechetickém institutu v Dunwoody ve státě New York, na Františkánské univerzitě ve Steubenville, na Institutu Thomase Mora v Římě, na Ave Maria College a na Notre Dame Graduate School of Christendom College. Dr. von Hildebrand je autorkou řady knih jakož i mnoha publikovaných filozofických článků.

Alici von Hildebrand lze považovat za radikální zastánkyni tradic, pravdy a víry. Její autentický pohled na ženskost jako na záměrný a vrcholný plán stvoření je výzvou jak pro ty, kdo považují ženy za méněcenné pohlaví, tak pro feministky, které se snaží opustit nebo zneužít bohatství vlastního pohlaví.

**Kimberly Cook: Je pro mě požehnáním a poctou, že mohu být v domě Alice a zesnulého Dietricha von Hildebrandových. Oba mají tak velký podíl na rozvoji katolické filozofie a teologie. Alice**



Manželé Dietrich a Alice von Hildebrand. Foto: Hildebrand Project

***von Hildebrand je pro mě osobní hrdinkou díky své práci o pravém významu ženství. Chtěla jsem se vás zeptat: co je to hlavní, v čem se ženy v naší společnosti mylí, zejména pokud jde o ženskost?***

Alice von Hildebrand: Naslouchají ďáblu, který jim namlouvá, že být ženou znamená být méněcenná, že být ženou znamená být prostředkem rozkoše pro muže. Nejsou však respektovány a chápány jako ty, kým skutečně jsou. A já prostě říkám, že když čtete Bibli na kolenou (protože jen na kolenou ji můžeme pochopit), uvědomíte si, že Eva byla stvořena jako poslední.

A všimnete si, že existuje hierarchie. Je tu neživá hmota, živá hmota, nižší živočichové, vyšší živočichové, muž a pak přijde žena. Ta je stvořena jako poslední. A když ji Adam uviděl – když byla stvořena, byl uspán a neviděl, jak byla Eva vzata z jeho těla – a pak se probudil a spatřil ji. Jeho reakcí bylo okouzlení, okouzlení! Tělo mého těla – věděl, že ona má stejnou důstojnost. Nyní byla láska mezi nimi něčím, co ďábel nemohl vystát, protože satan je nenávisť a křesťanský život je láska. A tak se jí snažil zkazit a dívat se na ni jako na prostředek rozko-

še, a ne jako na osobu stejné důstojnosti. Byla to mimořádná důstojnost.

Uvědomme si, že je třeba přemýšlet o pojetí nové lidské osoby. Manžel oběme svou ženu a po spojení vpraví do jejího těla látku, která je po spojení s vajíčkem schopna dát život. A to, co se děje, je tajemství. Vidíte tedy, že žena, když se s ní manžel spojí, by si měla být vědoma toho, že v jejím těle dochází k posvátnému tajemství – ke vzniku nové lidské osoby. Ale ještě to není osoba, je to jen látka, které Bůh dává duši. Duše nepochází od manžela. Pochází od Boha. On vkládá duši do oplodněného vajíčka.

Proto právě v tomto okamžiku – a přemýšlejte o tom –, dochází k bezprostřednímu kontaktu mezi Bohem a ženským tělem. Manžel je mimo hru. Svou úlohu již splnil. Přichází však Bůh, který se dotýká oplodněného vajíčka, a v tomto okamžiku vzniká nová lidská osoba. Důstojnost ženy tedy spočívá v tom, že Bůh má takřkajíc přímý kontakt s jejím tělem. Proto by žena měla být zahalená. Proč jsou ženy vyzývány k zahalování, což se o mužích skutečně říci nedá? Proč? Protože vše, co je posvátné, vyžaduje zahalení. Nestydatost dnešních žen by měla vyvolávat u ďábla radost a měla

by rozplakat Krista, protože už neexistuje vědomí toho, že mé tělo je místem, kde byl počat Bůh.

Můj manžel měl naprostou pravdu, když krátce po svém obrácení napsal: „Úcta je klíčem ke všem ctnostem.“ Dva nejdůležitější muži v mém životě přistupovali denně ke svatému přijímání, můj otec po celý svůj život a můj manžel po svém obrácení. Denně přijímali! Nikdy jsem nezapomněla, jak jsem si ve svých čtyřech letech ohromeně uvědomila úctu svého drahého otce při mši svaté a pochopila jsem, že úcta je klíčová. Jsou věci, které jsou posvátné a na které musíme reagovat. A právě to se ďábel snaží zničit, protože, nedělejte si iluze, žena má klíčovou roli ve vykoupení. Hraje při této Svátosti klíčovou roli, a to, že je zahalená, není znamením nedůstojnosti, je to pocta. A feministky dnes budou tvrdit, že když jste zahalená, je v tom něco zavvrženého. Ne, zahalujeme to, co je posvátné!

**Kimberly Cook: Je tedy feminismus odmítnutím sebe sama jakožto ženy?**

Alice von Hildebrand: Ne. Je to systematické odmítání pochopit, co je posláním ženy. Ona to nechce. Dá se říct, že být mužem je čest a být ženou nikoli. Nechápu, že počít a porodit dítě je něco neskonalé důležitějšího. Nezapomeňte, že všechny úspěchy mužů budou na konci času zničeny, všechno bude spáleno, ale každá žena, která porodila dítě, přijde na věčnost. A proto cítím, že je dnes nejdůležitější, aby ženy znovu objevily krásu a velikost svého poslání. Jsem hrdá na to, že jsem žena. Nevybrala jsem si to, ale jsem hrdá na to, že jí jsem. Každý den prosím Boha: „Dej mi milost, abych mohla žít podle své důstojnosti jakožto žena.“

**Kimberly Cook: To je krásné. Vím, že Edith Steinová v mnohém inspirovala papeže Jana Pavla II. Jednou z těchto věcí byla řeč o novém feminismu, který v kultuře pěstuje úctu k životu a podporuje ho. Co si o těchto slovech myslíte? Je to skutečně feminismus?**

Alice von Hildebrand: Víte, já raději pou-



Papež Benedikt XVI. a dr. Alice von Hildebrand. Foto: mondotemporeale.net

žívám slovo „ženskost“, protože pro mě je feminismus jakýmsi odmítnutím důstojnosti ženy jakožto ženy. Chci tím říct, že musí být jako muži. Vzpomínám si, jaké zoufalství jsem pocítila, když mi poprvé řekli, že se ženy stanou vojáky. Vždyť jejich posláním je dávat život. Ďábel ženy nenávidí, protože mají tak klíčovou roli. Vždycky jsem byla ráda dívkou a jedním z důvodů byla určitě úcta mého milovaného otce k jeho ženě. Tolik na mě zapůsobila jeho úcta, způsob, jak ji oslovoval.

**P. Matthew MacDonald: Nemá moderní feminismus se svou tendencí nastolit nadvládu nad muži a nad sebou samým tuto vnitřní úctu ke kráse ženské bytosti?**

Alice von Hildebrand: Víte, jsem naprosto přesvědčena, že žena hraje klíčovou úlohu – nezapomínejte, že nejdokonalejší lidskou bytostí je žena, konkrétně Marie. A z tohoto hlediska je zcela pochopitelné, o co se ďábel snaží – a děje se to už téměř sto let –, snaží se přesvědčit ženy, že jejich role je podřadná, že jsou kuchařky a že jsou služky. To se také stalo, nyní žijeme ve světě, kde jsou ženy stále dominantnější a stále méně křesťanské. Vzpomínám si, že před časem tu byl kardinál Burke a řekl: „Žijeme v apokalyptické době, v době naprostého zmatení.“ A já velmi silně cítím, že ženy mají poslání pozvednout svou roli matky. Dokonce i řeholnice, které nejsou v biologickém smyslu matkami, a přesto jsou matkami, jsou skutečně pravými matkami, protože

být matkou znamená být naprosto obětavá a říkat: „Jsem služebnice Páně, ať se mi stane podle tvého slova.“ Ať se mi tak stane! Jinými slovy, přijmout, být oplodněna. V tom spočívá velikost ženské role. Miluji tu větu: „Ať se mi stane podle tvého slova.“

**Kimberly Cook: Takže toto je posvátné poslání ženy?**

Alice von Hildebrand: Ano.

**Kimberly Cook: A jak ženy naplňují svou ženskost?**

Alice von Hildebrand: Modlitbou. Modlitbou. Víte, vlastně dnes je velký svátek svaté Terezie z Lisieux, kterou miluji. Myslím, že mi byly tři roky, když byla kanonizována. A jaké je její poslání? Říci Bohu: „Jsem tvá. Jsem tvá. Udělej se mnou, co chceš.“ Už jako malá holčička, jako malé dítě to pochopila. A proto ráno vstaň a řekni: „Jsem služebnice Páně.“ Když jdeš spát, raduj se a pochop, že být služebnicí Boží je čest!

**P. Matthew MacDonald: Jeden z jejich velkých citátů zní: „V srdci církve, mé Matky, budu láskou.“**

**Kimberly Cook: Říkáte, že křesťanství a ženství jsou tak úzce propojeny. Je to kvůli Marii a její úloze dát život?**

Alice von Hildebrand: Myslím, že muž by měl děkovat Bohu za to, že je mužem, protože mu bylo dáno velmi jasné po-



Manželé Dietrich a Alice von Hildebrand v Salcburku. Foto: Hildebrand Project

slání ochraňovat. Žena by měla děkovat Bohu za to, že je ženou, protože jejím velmi zvláštním posláním je dávat život, spolupracovat s Bohem. To se mi líbí! A čím jsem starší, tím víc se mi líbí být ženou. Což neznamená, že bych chtěla znevažovat mužství, ale jednoduše chci říct, že právě to Bůh chtěl, abych taková byla.

**Kimberly Cook: Říct, že tohle je mé poslání?**

Alice von Hildebrand: Nemá smysl, abych se dívala na poslání někoho jiného. Jednoduše říct: „Co chceš, abych udělala, a dej mi milost, abych to mohla dát.“ Víte, svatý Augustin napsal: „Dej, co poručíš a poruč, co chceš!“ Tohle napsal v 5. století. Dej mi sílu to udělat. Dej mi milost to udělat. A pak mohu překonávat zdi. Miluji tato slova: *Da quod iubes, et iube quod vis*. Děj, co poručíš. A pak poruč, co chceš. Když mi dáš sílu, budu schopen dělat velké věci, ale pak z toho vznikne radost. „Bez tvé pomoci, Bože, nedokážu nic.“ Nic! Jsme žebráci. Je čest být žebrákem a pak padnout ke Kristovým nohám a prosit ho, aby nám dal sílu. „Bez Tebe nemohu nic. Ale s tvou pomocí překonám zdi.“

**Kimberly Cook: Myslím, že v naší kultuře nemáme rádi slabost, ale vy jste řekla, že mnoho velkých svetic bylo odvážných a silných, ale to nic neubralo na jejich ženskosti.**

Alice von Hildebrand: Víte, že svatým se můžete stát pouze tak, že budete svobodně konat dílo, které vám Bůh uložil. Jaký smysl má sen stát se velkým misionářem

v cizích zemích? Je to nesmysl. Je to snění. Kdežto my říkáme: „Co chceš, abych teď dělal?“ Vždyť taková byla Svatá Panna. „Jsem služebnice Páně. Ať se mi stane podle tvého slova.“ A pokud je vaším posláním být kuchařkou v klášteře a děláte to celým srdcem a celou duší, je to cesta ke svatosti. Víte, většina z nás sní o svém životě, představujeme si, jaké by to bylo, kdybychom byli někým jiným a dělali něco jiného. Ne, tohle je to, co Bůh chce, abych dělala právě teď.

**Kimberly Cook: Jak poznáme, co Bůh chce, abychom dělali?**

Alice von Hildebrand: Tak, že padneme na kolena a řekneme: „Ukaž mi, Pane, co chceš, abych teď dělala.“ A budete znát jeho odpověď. Ptejte se ho.

**Kimberly Cook: Co je podle vás tím nejdůležitějším poselstvím, které je třeba říci dnešním mladým lidem?**

Alice von Hildebrand: Snažit se přiblížit jim neuvěřitelnou krásu křesťanství. Protože když porovnáte různé kultury, v žádné z nich se důstojnost nebo krása bytí člověka neukazuje tak zářivě. Je to velkolepé. Každé ráno poté, co vstaneme, bychom měli děkovat Bohu. Doufám, že na smrtelné posteli bude jedno z mých posledních slov: „Odpusť mi, Pane. Děkuji ti. Smiluj se nade mnou.“ Víte, máme zrak jako rys, pokud jde o chyby druhých, ale vůči vlastní vině jsme slepí. Mé oči směřují ven a vidí, když jiný člověk udělá chybu; já ji uvidím. Ale ne, musíme se dívat dovnitř a pak se snažit říct – každý z nás musí říct: „Odpusť mi, Pane, neboť jsem ubohý hříšník.“ A radovat se

z toho. A potom mu líbat nohy. Všimněte si, že Marie Magdalská se vrhla ke Kristovým nohám, protože důvěřovala v jeho milosrdenství. Jidáš si uvědomil, že se dopustil ohavného zločinu. Ve chvíli, kdy pochopil, že se sám nezachrání, oběsil se na stromě. Sám to nedokázal. Ale s tvou pomocí, Bože, můžeme všechno. My chceme všechno dokázat sami. Ne. Jsem bezmocná a nešťastná, ale s jeho pomocí dokážu překonat zdi.

Jste mnohem mladší než já, o tolik mladší. Je možné, že budete žít ještě dlouho. Ale v mém případě vím s naprostou jistotou, že knot mé svíce je každým okamžikem kratší. A tak se probudíte a říkáte si: „Jak by se ti líbilo umřít?“ Odpovídám: „Tak, že budu prosit Boha o odpuštění a odpustím těm, kteří se proti nám provinili.“ A říkat Bohu: „Miluji Tě,“ vědoma si své slabosti. Nezapomínejte, že je mnoho věcí, kterých jsme se dopustili. A nejsem si jich plně vědoma, protože není zrovna příjemné říkat: „Je to moje vina. Je to moje vina.“ Mnohem příjemnější je říci: „Je to tvoje vina. Je to tvoje vina.“ Z tohoto hlediska chápu život malé Terezie od Dítěte Ježíše, tuto svatou prostotu dítěte, která říká Bohu: „Taková jsem bez tvé pomoci. Ale s tvou pomocí mohu překonat zdi.“ Miluju ji.

**Kimberly Cook: Na Terezii je zvláštní, že přijímá slabost, malost. O všech svých chybách, které má, neustále mluví, aniž by se je snažila skrývat. Nebojí se být slabá a malá. A všichni ji milují.**

Alice von Hildebrand: Inu, my milujeme Boha. Jsme slabí a ubozí. Ale opakují, že musíme stále říkat: „S Tvou pomocí se překonám. S tvou pomocí. Sama nikdy.“ A povšimněte si, kolik lidí se v naší společnosti chválí. „Dokázal jsem to úplně sám. Nepotřeboval jsem ničí pomoc.“ Nezapomínejte, že dvěma ďáblými trumfy je povzbuzování naší chvály a oslabování naší smyslnosti. Toto jsou dva velké trumfy, pýcha a smyslnost.

Vzpomínám si, že jsem byla na Svátý týden ve Francii a šla jsem ke zpovědi. A řekla jsem knězi, jaké si myslím, že jsou mé slabosti a hříchy. A on pak mlčel. Řekla jsem: „Otče, dokončila jsem zpověď.“ Zeptal se: „Jste si zcela jistá, že jste



Alice von Hildebrand na Franciscan University of Steubenville v roce 2007. Foto: franciscanuniversity / Flickr

se nedopustila hříchu nečistoty?“ Víte, tehdy mi bylo asi 75 let. Tím chci říct, že se stávalo tak často, že se kající o tomto konkrétním hříchu nezmínili, ať už kvůli vysokému věku, nebo z milosti, ať už to bylo cokoli, a proto vždy řekl: „Jste si jistá, že jste se nedopustila hříchu?“ Pro ďábla je snadné přimět nás k hříchu. Je to snadné.

**P. Matthew MacDonald:** *Hřích nečistoty samozřejmě není od Boha, ale Bůh ho někdy dopouští, aby nás naučil, jak být pokorní a jak se odevzdat. Víte, myslím, že Bůh někdy dovolí, aby lidé s velkou přirozenou ctností upadli do hříchů nečistoty, aby je pak naučil pokoře. Je to podobné tomu, čím svatý Pavel procházel s ostnem v těle. A prosil Boha, aby ho od něj odňal. Ale Bůh mu odpověděl: „Moje milost stačí.“*

Alice von Hildebrand: Moje milost stačí... (tleská a směje se). To se mi líbí! Krásné.

**P. Matthew MacDonald:** *Ano. Ano. Myslím si, že mnoho lidí, když přijde ke zpovědi, často vyznává své pocity. A já jim říkám: „Samotný pocit není hřích. Hříšné může být to, jak se svými pocity naložíte.“*

**Kimberly Cook:** *Skutek.*

Alice von Hildebrand: S vaší vůlí.

**P. Matthew MacDonald:** *Povzbuzuju lidi, kteří bojují s nečistotou, aby se obrátili ke*

*Kristu na kříži a požádali ho, aby očistil jejich srdce. Také je povzbuzuji, zejména muže, aby – když vidí fyzicky přitažlivou ženu –, děkovali Bohu za její krásu. Ale aby se za tuto ženu modlili, aby ji Pán požehnal, aby byla věrná, šťastná a svatá v tomto životě a měla věčný život.*

**Kimberly Cook:** *To je krásné.*

Alice von Hildebrand: Žijeme ve společnosti, v moderním světě, v němž se ďáblu daří nás v jakékoli situaci pokoušet. Nepamatuji si, že bych v dětství někdy viděla pornografický časopis. Nikdy! Nyní jsou tyto časy pryč.

**Kimberly Cook:** *A nejen muži, ale i ženy dnes opravdu bojují s vizuální pornografií.*

Alice von Hildebrand: Což dříve neexistovalo. A já jednoduše říkám, že ďábel nikdy nespí. A jakmile jsou ženy nečisté, muži jsou ztraceni. Je pro ně tak snadné uvést muže do pokušení.

**P. Matthew MacDonald:** *Rozhodně. A už i pětileté děti propadají užívání pornografie.*

Alice von Hildebrand: Jako dítě jsem byla naprosto a absolutně chráněná. Nevěděla jsem, že určité věci existují, a prosím Boha, aby mi odpustil mou nevděčnost. Můj otec byl zcela výjimečný člověk, po celý život denně přijímal eucharistii. A když mě vzal do kostela, jeho úcta byla taková, že jsem už ve čtyřech letech věděla, že tohle je posvátné místo.

**Kimberly Cook:** *Jak můžeme naučit naše děti, že je to posvátné místo?*

Alice von Hildebrand: Tím, že tak budeme žít. To mě otec učil od mých čtyř let. Bral mě v neděli do kostela, a když vstoupil do kostela, jeho úcta... učil mě to ne kázáním – nebyl kazatel – ale tím, jakou projevoval úctu. A věřte mi, že dnes se ďábel snaží úctu zcela odstranit.

**P. Matthew MacDonald:** *Rozhodně. Je tu kultura zneužívání, která je ve společnosti pěstována, a důsledkem žádostivosti máme tendenci věci spíše používat než milovat. A lidé často zaměňují užívání za lásku. Vidíme to nejen v rámci lidské sexuality v kultuře, ale někdy také v bohoslužebném životě. Lidé mohou přistupovat ke mši svaté podobně jako Tomáš k našemu Pánu po zmrtvýchvstání. A stejně jako on řekl: „Dokud se nedotknu ran na jeho ruce, nohou a boku, neuvěřím.“ Dnes se tedy objevuje pokušení, zvláště v rámci bohoslužby a liturgie, říkat: „Pokud nevím všechno, co se děje, a něco necítím a nedělám, tak se doopravdy nemodlím.“ Lidé nevědí, jak přijímat. A z tohoto přijetí Pána vrátit tento Pánův dar, který jim byl dán v eucharistii, převzácné Tělo a Krev našeho Pána Ježíše Krista, zpět Pánu v jejich vlastním srdci, skrze jejich lásku.*

Alice von Hildebrand: Další věcí, která mě zarazí, je to, že žijeme ve světě, kde se vede válka proti tichu. Když se 90 procent Američanů vrátí domů, zapnou si televizi, hluk, protože se bojí být potichu. Protože ve chvíli, kdy mlčíte, objevíte svou ubohost a bídu. A toho se bojí. Sami sebe oslepují.

**Kimberly Cook:** *A často se říká, že Bůh dopouští slepotu kvůli našemu hříchu. Dovoluje nám, abychom se této slepotě poddali.*

Alice von Hildebrand: Ale, víte, často si říkám, že „síly pekla nezvítězí!“ Ale věřím, že žijeme v apokalyptické době, v době zmatku a konfliktu. Víte, říká se, že žijeme v době zmatku, pociťují jej dokonce i elity. A já prosím Boha, aby si mě

brzy vzal, než se nechám zmást.

**Kimberly Cook: Jedna z modliteb, které mám ráda, zní: „Sužuj me, abych se od tebe neoddělila.“**

Alice von Hildebrand: *Nunca a te separari permittas. Nunca a te separari permittas.* Víte, čím to je, že i v klášteře sedmkrát denně přerušují svou činnost a říkají: „Bože, přijď mi na pomoc.“ Kvůli zákonu duchovní gravitace. Začínáme zde, a pokud si nejsme vědomi...

**P. Matthew MacDonald: Klesáme ke dnu.**

**Kimberly Cook: Polední démon.**

Alice von Hildebrand: Ale přesto s Boží milostí překonám zdi. Jsem o tom přesvědčena. Přijď mi na pomoc. Požehnání stáří spočívá v tom, že si člověk natolik uvědomuje, že se každým okamžikem blíží k hrobu, takže se spontánně neustále modlí: „Přijď mi na pomoc, Pane, přijď mi na pomoc. Dej mi nejen dobrou smrt. Chtěl bych mít svatou smrt.“

**Kimberly Cook: A to je těžké. Lidé vám chtějí říct, že takhle žít nemusíte. Víte? Můžete najít lepší životní styl, než žít s břemenem mateřství.**

Alice von Hildebrand: Je to samozřejmě svaté břemeno mateřství. Bůh mě odvedl z hostiny a přivedl mě do jámy lvové. Byla jsem blízko dokončení doktorského studia, opustila jsem svou velmi bohatou tetu a neměla jsem nic, takže jsem zoufale potřebovala práci. Šla jsem ke zpovědi a kněz se mnou potom mluvil a říkal: „Co děláte?“ Řekla jsem: „Otče, zoufale hledám práci. Potřebuju ji.“ A dodala jsem: „Jsem blízko dokončení doktorského studia filozofie a obeslala jsem všechny katolické vysoké školy. Všechny mě odmítly, přestože jsem měla velmi dobrý životopis, protože ženy na výuku filozofie neberou.“ A pak přišla feministická pomsta.

**Kimberly Cook: Ano! Doba se změnila!**

Alice von Hildebrand: A teď je těžké pro muže najít práci. To se teď děje. A kněz po chvíli řekl: „Inu, na jedné konferen-



Alice von Hildebrand. Foto: Hildebrand Project

ci jsem se náhodou setkal s vedoucím katedry filozofie na Hunter College.“ Zatelefonoval mu a řekl: „Víte, znám jednu dívku a myslím, že je velmi nadaná a právě hledá práci.“ A on odpověděl: „Právě před hodinou mi jeden z profesorů oznámil, že musí podstoupit nálehavou operaci. Potřebujeme někoho, kdo začne v pondělí učit.“ Byl pátek. A já jsem nikdy předtím neučila. Ve Spojených státech jsem byla teprve sedm let a většinu času jsem mluvila francouzsky. A tak jsem s chvěním vstoupila do třídy a učila jsem. Když jsem ve dvanáct hodin odcházela, říkala jsem si: „Zítرا najdu ve své přihrádce výpověď.“ Když jsem narazila na vedoucího katedry, řekl mi: „Mimochodem, víte, že jste na děvčata udělala moc dobrý dojem?“ Hunter College tehdy byla plná dívek.

**Kimberly Cook: Ale bylo to pro vás velmi náročné období. Platili vám málo.**

Alice von Hildebrand: Neuvěřitelné. Víte, byla jsem tehdy nikdo. Napsala jsem toho velmi málo. Ale dva z mých kolegů, když jsem tam byla dva nebo tři měsíce, šli za děkanem Shusterem a řekli: „Tahle

dívka není stvořená k tomu, aby učila na světské univerzitě. Měla by učit na nějaké malé katolické vysoké škole na Středozápadě.“ Shuster mi zatelefonoval. Přesně si na tu dobu pamatuji, protože jsem bydlela v malém, deprimujícím pokojíku. Zavolał mi a řekl: „Mám pro vás dobrou zprávu. Našel jsem vám velmi dobré místo na Středozápadě.“ A já jsem okamžitě odvětila: „Pane děkane, nemám o to zájem. Moji studenti jsou tak vnímaví, že se domnívám, že mým posláním je učit na sekulární vysoké škole.“ To bylo to nejhorší, co jsem mohla říct.

Čtrnáct let mě držel v napětí. Byla jsem placena hodinově. Neměla jsem zdravotní pojištění. Víte, po čtrnácti letech – po čtrnácti letech! – jsem konečně získala definitivu. A pak jsem na jedné konferenci narazila na někoho, kdo byl v radě vysokých škol. A on mi řekl: „Mimochodem, gratuluju, dostala jste definitivu.“ Zeptal se mě doslova: „Věříte na zázraky?“ Byl to římský katolík. Odpověděla jsem „Ano“. Řekl: „Ujišťuji vás, že jste to místo získala jen zázrakem, protože tři významní rabíni v New Yorku šli protestovat k radě pro vyšší vzdělávání.“ Proč? Protože jsem přitahovala studenty.

Když jsem odešla z Hunteru, šla jsem do předčasného důchodu, protože jsem podle rozvrhu měla učit do 22 hodin. A celé dlouhé roky jsem se vracela domů v jedenáct hodin večer. Bylo období, kdy jsem si prostě řekla: „Začíná toho být moc.“ A navíc jsem se chtěla věnovat práci svého manžela. Takže jsem v 60 letech odešla do předčasného důchodu s nejnižším možným důchodem. Ale žila jsem jako jeptiška. Víte, nejsem náročná, moc toho nepotřebuji. Nejde o to, kolik vyděláte, ale o to, kolik utratíte.

**Kimberly Cook: Takže při té účtě, kterou měli k vašemu manželovi, vám takovou účtu přesto neprojevovali?**

Alice von Hildebrand: K mému manželovi neměli žádnou účtu. Víte, někdo, kdo píše titul *Proměna v Krista*, není ten typ člověka, kterého by si na Hunter College vážili. Proto jsem záměrně uvedla své dívčí jméno. Nechala jsem si své dívčí příjmení, protože jméno „von Hildebrand“ pro mě mělo velmi negativní důsledky. Skrývala jsem to. Manžel byl považován za nebezpečného.

Nebyla jsem tam ani osm měsíců, a už mi začali dělat problémy. Ale moje přednášky byly nabitě. Oni hladověli a já jsem jim dávala stravu. Víte, Chesterton říká: „Skuteční zločinci jsou intelektuálové.“ Protože všechno je relativní. Všechno záleží na vás. Pokud chcete jistotu,

obratte se na vědu. Ve vědě máte jistotu, ale kromě ní je vše na vás. Proto žijeme v dekadentní společnosti. Svou kariéru jsem ukončila tím, že jsem soutěžila s 600 profesory. Dostala jsem cenu za vynikající pedagogickou práci.

**Kimberly Cook: Bůh si vás použil velmi silným způsobem. Zásáhla jste mnoho žen.**

Alice von Hildebrand: Ne, nezasáhla. Bůh mě postavil do jámy Ivové a dal mi sílu. To je vše. Můj život nebyl nic jiného než zázrak. A kdybyste mi v dětství v Belgii řekli, že budu učit na zahraniční univerzitě, odpověděla bych: „Vy jste se zbláznili.“

**P. Matthew MacDonald: Rád bych si více popovídal o knize, kterou jste napsala o papeži Pavlu VI. a která nebyla vydána, a o spolupráci s vaším manželem.**

Alice von Hildebrand: Měl účtu k papežství. A jeho účta k papežství byla taková, že i když měl k jednotlivým rozhodnutím Pavla VI. určité výhrady, nikdy neztratil ze zřetele krásu papežství. Pokud jde o *Humane Vitae*, všichni jsme říkali, že papež byl velmi silný a odvážný.

**Kimberly Cook: Zdá se, že tato encyklika byla inspirována Bohem.**

Alice von Hildebrand: Ano.

**Kimberly Cook: A nyní vidíme,**

**jaké účinky má antikoncepce na naši kulturu. Jsou obrovské.**

Alice von Hildebrand: Ano, já vím. Vůbec se netáží, zda není nemorální. Berou ji jako samozřejmost. Můj bratr se narodil v lednu. Moje sestra se narodila v lednu o rok později. A já jsem se narodila v březnu o dva roky později. Moje matka tedy měla tři děti během 26 měsíců. Já jsem byla třetí v pořadí.

**Kimberly Cook: A mnozí svatí byli nejmladšími dětmi z početných rodin.**

Alice von Hildebrand: Já vím. V naší společnosti je smyslem života seberealizace. Ne služba Bohu, ale seberealizace.

**Kimberly Cook: Mnohokrát vám děkuji. Vaše slova o ženskosti pro mě v průběhu let znamenala nesmírně mnoho.**

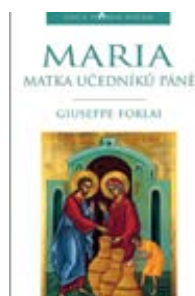
Kimberly Cook  
Crisis Magazine  
Přeložil Pavel Štíčka



Kimberly Cook  
spisovatelka

## Z nabídky nakladatelství a knihkupectví PAULÍNKY

NAKLADATELSTVÍ PAULÍNKY • Jungmannovo nám. 18, 110 00 Praha 1,  
tel.: 224 818 757, on-line knihkupectví: [www.paulinky.cz](http://www.paulinky.cz), [objednavky@paulinky.cz](mailto:objednavky@paulinky.cz)



**Giuseppe Forlai: Maria, Matka učedníků Páně**

Maria má hluboký vztah k Duchu Svatému a Církvi. Duch Svatý formuje tělo Božího Syna v lůně ženy. Církev je neustále závislá na vanutí Ducha, ale jeho vanutí je účinné, není-li Duch zarmucován, pokud mu říkáme *tady jsem* jako nazaretská Panna.  
Brož., 88 s., cena 149 Kč

**Sophie Laurent: Na život a na smrt**

Život dvou kamarádů se radikálně změní, když je rozdělí gestapo: Karel, mladý katolík, je poslán do vyhlazovacího tábora Auschwitz, Šimon, žid, zůstává osamocené, šířící pocit viny. Příběh o přátelství, zradě a odpuštění.  
Brož., 269 s., cena 329 Kč

# PROČ BYLA JOHANKA Z ARKU MEZI VŠEMI TWAINOVÝMI KNIHAMI JEHO OBLÍBENÁ

Když Mark Twain napsal román o sv. Johance z Arku, zanechal nám jednu z velkých hádanek americké literatury.

Twain věděl, že čtenáře, kteří očekávali jeho obvyklou nabídku, kniha zmate; když měl jeho román roku 1895 začít vycházet na pokračování v časopise *Harper's Magazine*, trval na tomu, že bude uveřejněn anonymně.

Twainovi fanoušci dodnes bezradně kroutí hlavou. Jak se stalo, že tvůrce amerických ikon jako Tom Sawyer a Huckleberry Finn napsal knihu o životě a smrti francouzské dívky z patnáctého století? Proč by člověk s tak napjatým vztahem ke křesťanství psal vážný román o římskokatolické mučednici? Odkdy je tento velký americký humorista hagiografem?

Když otevřeme knihu samotnou, záhad ještě přibývá. Nenacházíme v ní téměř nic, co by připomínalo lidovou jiskru nebo šokující humor Twainových známějších děl. Při tvorbě románového životopisu dívky známé jako Panna Orleánská provedl velmi pečlivý výzkum a jeho próza zůstává povětšinou vážná, až uctivá. Navíc Twain tvrdil, že Johanka z Arku je z množství jeho knih jeho oblíbená, a ve své autobiografii prohlásil: „Tu knihu jsem napsal z lásky, ne pro peníze.“ Jde o obsáhlý román, který mu – podle jeho vlastních odhadů – zabral přes deset let výzkumu a příprav. A na každé jeho stránce nacházíme autorův naprostý obdiv k této vizionářské katolické světici.

Na regálu Twainových sebraných spisů jde o dílo zcela ojedinělé.

Příběh začíná u Johanky, prosté venkovské dívky v ospalé vesnici Domrémy. Francie je už dlouho rozpolcena stoletou válkou s Anglií. Karel VII., právoplatný král Francie, stále ještě není korunován a podléhá vlivu prohnílého dvora. Bůh má však pro Johanku a pro Francii plán. Vedena tím, co označuje jako své „hlasy“ – zázračnými viděními a pokyny od sv. Michaela a dalších svatých – Johanka přednese králi poselství, které jí Bůh poslal, aby zachránil Francii.

A Francie se začíná probouzet. Anglická vojska znovu a znovu naráží na sobě rovného soupeře v podobě Johanky. Anglická opevnění jedno po druhém padají. Utiskovaný francouzský lid opět získává naději a Bůh skrze meč mladé dívky v zářící bílé zbroji bojuje proti anglickým vetřelcům.

Fakta tohoto příběhu se jeví jako zvláštnější než fikce, ale všechna jsou pravdivá. Twain později prohlásil: „Nikdy jsem samotné Panně nepřisoudil žádný čin, který by nebyl přísně historický, a neuložil jí do úst jedinou větu, kterou sama nevypravila.“

Johančina výjimečnost pro Twaina zčásti spočívala v její prosté víře v Boha. V důvěře v jeho moc překonat všechny překážky Johanka přijímá jeho povolání. „Narukovala jsem,“ říká, „a s Boží pomocí se neobrátil zpátky, dokud Anglie nepřestane svírat hrdlo Francie.“ A překážek bude mnoho, neboť Johanka čelí neschopnosti, opozici a dokonce klamu v řadách své vlastní armády.

Twaina však, jak se zdá, přitahují i Johančina zázračná obdarování. Byl sice literární realista a náboženský skeptik, ale ke všem Johančiným viděním a proroctvím přistupuje s pozoruhodnou vážností. Johanka předpovídá, že za oltářem jednoho kostela bude nalezen zakopaný zázračný meč. Prorokuje svá vítězství i to, kdy bude zraněna v bitvě.

Ano, Twain vnímá Johančinu mystičnost mimo jiné i v podle všeho nevyvratitelných důkazech Boží nadpřirozené moci v jejím životě a povolání. Jeho skepticismus ho mohl vést k tomu, že nad organizovaným náboženstvím pozvedal obočí, ale jako literární realista toužil zobrazovat skutečnost takovou, jaká doopravdy je. Johančin neobyčejný vojenský úspěch nelze bez nadpřirozených zásahů plně vysvětlit. Navíc dokumenty o Johančině slavném soudu z roku



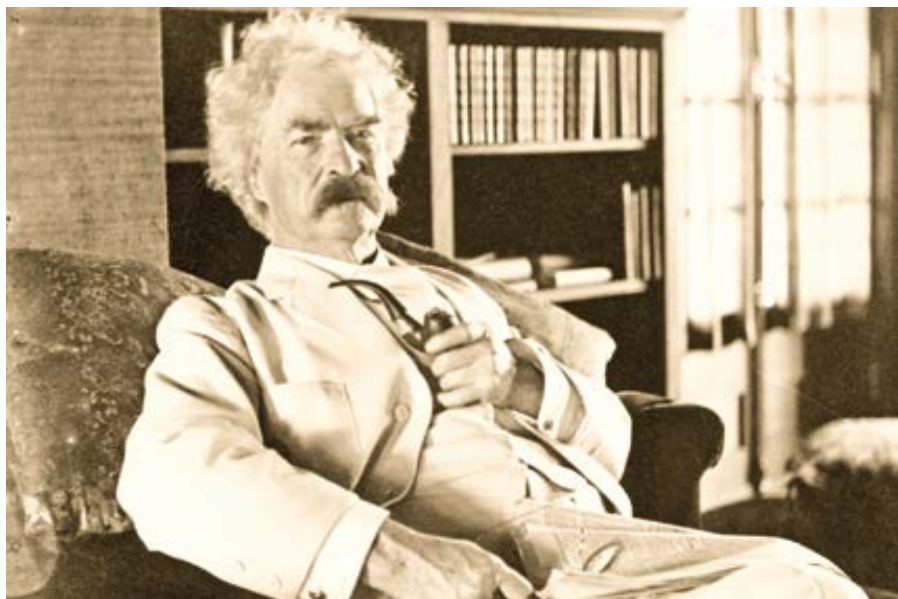
Česky vyšel román Marka Twaina o Johance z Arku pod názvem „Panna ve zbroji“

1431 a „rehabilitačních“ procesech po její smrti pro Twaina představují ucelený, zákonný a důvěryhodný zdroj pro její životopis. To, co z těchto obsáhlých soudních dokumentů, výpovědí očitých svědků a rukopisů vychází najevo, je prostě sv. Johanka z Arku, s veškerou svou svatostí, proroctvími a viděními. A tato fakta neomylně ukazují na Boží moc. Je to, jako by Twainova oddanost realismu porazila jeho skepticismus. Ve své úvodní poznámce k románu Twain jakožto fiktivní překladatel Jean François Alden píše:

*Detaily života Johanky z Arku tvoří životopis, který je mezi životopisy světa jedinečný v jednom ohledu: Jde o jediné vyprávění o lidském životě, jež se k nám dostává pod přísahou, jediné, které k nám zaznívá z lavice svědků.*

Johančin dobře zdokumentovaný život se tedy stává svého druhu případovou studií o Božím jednání v lidském životě a dějinách.

Johančin život však odhaluje i její



Mark Twain

přirozená obdarování a Twain si těchto jejich vlastností vysoce cení. Vykresluje její úžasné vůdcovské vlohy, zejména její schopnost proměňovat hříšné muže v hrdiny. Jednomu ze svých společníků z dětství, chvástavému zbabělci posměšně zvanému „Paladin“, klidně říká: „Odedávna jsi byl neuvěřitelný mluvka, ale je v tobě muž a já ho probudím... Půjdeš za mnou, kam tě povedu?“ Vypravěč o ní na základě výpovědi Johankina pážete a tajemníka Louise de Contes píše, že měla „výjimečný dar roznítit srdce beznadějných mužů nadšením, proměnit zajíce v hrdiny, udělat z otroků a ulejšváků armádu, která pochoduje vstříc smrti s písní na rtech“. Johanka ty muže vidí Božíma očima. Spatřuje velikost, k níž je každý z nich povolán, vztahuje ruku a vyzývá je, aby povstali. Mít ve svém životě malou Johanku z Arku by se hodilo nám všem.

Twain nám však také připomíná, že Johanka byla pouhá dívka, navíc venkovanka. Pyšní se svou dovedností šít, věří ve víly, neumí číst ani psát. A navzdory jejímu božskému povolání rozdrtit anglická vojska její srdce puká nad válečným krveprolitím. Poté, co Johanka zvítězí ve strašlivé bitvě o jednu anglickou pevnost, ji vypravěč nachází, jak *sedí mezi hromadou mrtvol s obličejem v dlaních a pláče* – *vždyť to byla mladá dívka a její hrdinské srdce bylo také srdce mladé dívky, s lítostí*

*a něhou, jež jsou mu přirozené. Myslela na matky těch mrtvých přátel i nepřátel.*

Jestliže však Twainova Johanka z Arku projevuje hlubokou něhu, má také ohromující odvahu. Mluví na rovinu s králi a biskupy. Vyráží vpřed, když její vlastní armáda ustupuje. Zasáhne ji střela z kuše, ale do setmění vede další útok. A vypravěč, který teď píše jako stařec, dává v celém příběhu tušit konečnou zkoušku její nesmírné statečnosti – mučednickou smrt na hranici. Jednou, když Johanka vstupuje do města a zástupy jí s obdivem provolávají slávu, se její vojenská korouhev vznítí od blízké pochodně a Johanka plamen uhasí holou rukou. Zástup propukne v jasot, v jehož slovech čtenáři rozpoznají ponuré proctví: „Nebojí se ohně ani ničeho!“

Ano, její poslední bitvou bude dlouhý soudní proces, řízený zkorumpovanými církevními představiteli. Zajata v bitvě a předána jejím nepřátelům Angličanům Johanka čelí nepřátelskému církevnímu soudu, jemuž předsedá biskup loajální burgundské straně, která podporovala anglickou okupaci. Twainův vypravěč se k tomuto samozvanému soudu vyjadřuje s pohrdáním. Zároveň však také rozlišuje mezi pokřiveným politikařením francouzské církve a skutečnou Církví.

*Francie nebyla Církev. Řím neměl žádný zájem na zničení tohoto Božího posla. Řím by jí byl poskytl spravedlivý soud*

*a nic víc v její věci nebylo potřeba. Z takového soudu by byla vyšla osvobozená, poctěná a požehnaná.*

Twain si vychutnává Johančinu prostou inteligenci a moudrost, kdy klidně čelí těm, kdo ji vyslychají. Její žalobci dělají, co mohou, aby ji zdiskreditovali a mohli Pannu odsoudit jako kacířku nebo čarodějnici. Ptají se jí na její božské povolání, na její zázračné „hlasy“, na její rozhodnutí pro mužský oděv. Vyhrožují jí upálením. Odpírají jí svaté přijímání. Johanka však na svých viděních a na svém poslání trvá. Jeden z jejích žalobců naruší soukromí jejího svědomí a ve snaze svést ji k troufalosti se jí zeptá, zda je ve stavu milosti. Twain Johančinu „nesmrtelnou odpověď“ zaznamenává kurzívou: „*Pokud ve stavu milosti nejsem, modlím se, aby mi ji Bůh dal; pokud jsem, modlím se, aby mě tak Bůh zachoval.*“

Nakonec ji však nepřátelé odsoudí k smrti. Na místě popravky poklekne, aby se pomodlila za francouzského krále, a poté je Twainova malá Panna Orleánská na hranici vydána plamenům, než ji navěky přijme věčný plamen Boží lásky.

Když roku 1909 Církev Johanku z Arku blahořečila, Mark Twain ještě žil. Jeho román do jisté míry zůstává záhadným projevem zbožnosti komplikovaného člověka. V očích tohoto velkého amerického autora se svaté Johance nikdo nevyrovnal. Žasl nad její důvěrou v Boží vůli, nad její odvahou a prostotou. A viděl v ní příklad pro každou dobu. Ve slovech, jimiž Johanku popisuje vypravěč, můžeme slyšet vlastní Twainův hlas: „Vytvořit ji trvalo šest tisíc let; dalších padesát tisíc let někoho jako ona tento svět neuvidí. Takovys je můj názor.“

*Dr. Kelly Scott Franklin  
Catholic World Report  
Přeložila Alena Švecová*



*Dr. Kelly Scott Franklin  
profesor angličtiny a spisovatel*



# PĚT PRAVIDEL PRO VĚRNÝ ŽIVOT V DIGITÁLNÍM VĚKU

Věřím, že generace mých dětí bude podstatně méně závislá na digitálním světě a méně do něj ponořená než ta moje.

Myslete si třeba, že mi přeskočilo, ale zdá se mi, že ohromné množství výzkumů týkajících se děsivých účinků sociálních sítí a chytrých telefonů na duševní zdraví a pohodu je jen špičkou ledovce. Argumenty proti těmto technologiím budou jen sílit s tím, jak se budeme o nich a o dětech, které svět bez nich nikdy nepoznaly, dozvídat více.

Možná jako rodič přeceňuji svou vlastní mravní vůli nebo podceňuji vychytralost velkých technologických společností. Přesto se tato předpověď zakládá na věrohodné vizi budoucnosti, v níž se jednotlivci a rodiny vědomě rozhodnou ovládat vliv těchto technologií na svůj duchovní, emocionální a intelektuální život. Takové hnutí se objevuje dokonce i mezi sekulárními mysliteli, jako je například kritik technologií Cal Newport, který nás vyzývá, abychom zkoumali, zda digitální technologie „slouží našim hodnotám“, a nepřijímali poslední novinky ze Silicon Valley jen proto, že prostě jsou. Nejde o to vrátit kulturní hodiny do roku 1995. Jde o soustavný rozkvet v digitálním věku, který je možný pouze tehdy, pokud budeme zkoumat duchy doby (1J 4,1) a zároveň si budeme střežit svá srdce (Př 4,23).

S ohledem na to bych chtěl doporučit pět postupů, které nám pomohou žít věrně ve společnosti, která je závislá na obrazovkách.

## I. Cvičte se v odporu

Za současnou krizi duševního zdraví teenagerů a předškoláků stojí krize rodičů, kteří nechtěli, aby jejich děti byly jediné ve škole nebo mezi vrstevníky, kdo nemá telefon a iPad. Možná si ličotíme, že jsme vyrostli z pubertálních obav z toho, že nejsme cool, ale v mnoha případech jsme se prostě rozhodli tento strach prožívat prostřednictvím svých dětí. I když věřím, že nadejde ústup technologií, nedojde k němu rychle a na-



Foto: © Lucie Hornikova / Člověk a Věra

stane jen tehdy, pokud se rozhodneme pro pravdu, dobro a krásu, i když je to společensky nákladné. Musíme se smířit s tím, že proplouvat touto dobou s neporušenou myslí a srdcem bude znamenat bolestné chvíle, kdy se nám lidé budou posmívat a vylučovat nás kvůli věcem, které nemáme, aplikacím, které nepoužíváme, a zábavě, o které nejsme schopni konverzovat.

## 2. Cvičte se v konverzaci

Epidemie osamělosti a izolace mezi naší nejvíce „připojenou“ generací prozrazuje, že tyto technologie vztahy spíše potlačují, než aby je kultivovaly. To, co lidé potřebují, je konverzace tváří v tvář. Naše hlasy a výrazy obličejů – dokonce i obávané „trapné ticho“ – nás navzájem propojují způsobem, jaký textové zprávy nebo „lajky“ nezvládnou. Jedním ze způsobů, jak přimět technologie sociálních sítí, aby sloužily vašim analogovým hodnotám, je zatelefonovat kamarádce, když vidíte její příspěvek o významné životní události, místo abyste přidali jen další komentář. Vyhradte si v týdnu čas na obědy s druhými lidmi, místo abyste při jídle podlehli pokušení nekonečného procházení zpráv v telefonu. Opět je třeba počítat

s tím, že takové praktiky zpočátku způsobí zmatek nebo rozpaky. Přítel, který pracuje na místní vysoké škole, mi nedávno řekl, že mladší studenti se sotva mohou podívat lidem do očí, tak moc si zvykli na dotykové obrazovky a elektronickou komunikaci. Překonejte počáteční nepohodlí kvůli lásce.

## 3. Cvičte se ve spokojenosti

C. S. Lewis kdysi poznamenal, že „člověk se závislostí je člověk, který jen stěží dokáže odolat prodejčům“. Tento bod platí i obráceně: Lidé s malou odolností vůči prodejčům mají tendenci se stávat lidmi se závislostí. Nejnovější technologie jsou svůdné svým příslibem, že vylepší náš život a odstraní nepříjemnosti a nepohodlí. Tyto novinky však často nutí své spotřebitele vyměnit svobodu za pohodlí. Například streamování odstraňuje „nepohodlí“ spojené s vlastnictvím pevných nosičů dat, ujišťováním se, že fungují, a vstáváním, abyste je vložili do přehrávače. Ale to, co streamujete, nevládníte. Dokonce i „koupě“ streamu je pouhou licencí, kterou lze kdykoli zrušit nebo změnit. Vlastnictví výtisků knih, disků s filmy a hudbou nás s nimi jednak smysluplněji spojuje, jednak přirozeně omezuje naši spotřebu. (Také

chrání tato díla před nenápadnou úpravou strážci správného smýšlení.) Spokojenost s tím, že vlastníme a užíváme si to, co vlastníme, kontrastuje s nevkusným maximalismem digitální zábavy. To, čím jsme zaplaveni, si nelze doopravdy vychutnat.

#### 4. Cvičte se v účelnosti

Andy Crouch ve své velmi užitečné knize *The Tech-Wise Family* popisuje, jak si jeho rodina uspořádala domácnost, aby konverzace a analogové trávení volného času bylo snazší a používání internetu obtížnější. Televizor například není umístěn v centru obývacího pokoje (kde rodina tráví většinu společného času), ale v jiné, menší místnosti, kde nepředstavuje takovou hrozbu. Doporučuje také pravidelné chvíle odpočinku bez obrazovky: jednu hodinu denně, jeden den v týdnu a jeden týden v roce zcela bez digitálních médií. Takováto účelnost je nadějný koncept pro rodiny, které se obávají, že jejich jedinou volbou je buď uctívání technologií, nebo vyhýbání se jim. Pravidelné přestávky vykazují technologie na své místo a připomínají nám, že život je krásný a smysluplný i bez toho všeho, co dokážou.

Dalším příkladem účelnosti může být návrat k vlastnictví „rodinného počítače“. Místo notebooků v každé ložnici by mohl rodině sloužit jeden počítač ve společném prostoru, což by digitální technologie zbavilo tajnůstkářství a izolace, které je rychle proměňují v cosi toxického. Stejně jako nás aplikace sociálních sítí svou podstatou učí, jak bychom o nich měli přemýšlet a co k nim cítit, může naše domácí prostředí poučit o správném používání a omezeních webu.

**5. Cvičte se v lásce**  
Říkejte tomu klišé, chcete-li, ale křesťanská láska je praxe, která nám nejlépe umožní být v digitálním věku věrní Bohu i sobě navzájem. Měličiny internetové existence jsou vytvářeny tak, abychom se ještě více uzavírali sami do sebe, abychom nemuseli nic obětovat, abychom žili jen ve vlastní hlavě a srdci. Sociální sítě nejsou nelidské proto, že jsou tak zlé – jsou tak zlé proto, že jsou nelidské.

#### 5. Cvičte se v lásce

Říkejte tomu klišé, chcete-li, ale křesťanská láska je praxe, která nám nejlépe umožní být v digitálním věku věrní Bohu i sobě navzájem. Měličiny internetové existence jsou vytvářeny tak, abychom se ještě více uzavírali sami do sebe, abychom nemuseli nic obětovat, abychom žili jen ve vlastní hlavě a srdci. Sociální sítě nejsou nelidské proto, že jsou tak zlé – jsou tak zlé proto, že jsou nelidské.

Lékem je však láska. V nádherné scéně z filmu *Lady Bird* hlavní hrdinka diskutuje o své vysokoškolské eseji se starší řeholnicí, která poznamená, že popis Sacramento v její eseji překypoval láskou k rodnému městu. „Zřejmě si všímám,“ říká mladá dívka. Moudrá řeholnice odpoví: „Nemyslíš, že je to možná totéž: láska a pozornost?“ Když nás evangelium vyvede z nás samých, staneme se takovými lidmi, kteří se nespokojí s rozptýlením. Výsledky budou dobré nejen pro nás, ale i pro nevěřící svět kolem nás, jenž se pak možná dokonce odváží zeptat těch zvláštních lidí, odkud se bere naděje, která v nich žije.



Samuel D. James  
*First Things*  
Přeložil Pavel Štíčka

Samuel D. James  
editor knih

## PROČ SI Z TIŠTĚNÉHO TEXTU ZAPAMATUJEME VÍC NEŽ Z OBRAZOVKY?

Mnozí vysokoškolští učitelé během pandemie upustili od úkolů z tištěných učebnic a místo toho se uchýlili k digitálním textům či multimediální výuce.

Jako učitelka lingvistiky zkoumám, jak při učení funguje elektronická komunikace ve srovnání s tradičními tištěnými texty. Dochází k stejnému pochopení bez ohledu na to, zda člověk čte text na obrazovce, nebo na papíře? A je při výkladu těžší látka poslouchání a dívání se stejně účinné jako čtení psaného slova?

Na obě tyto otázky musíme často odpovědět záporně. Důvody této skutečnosti se pojí s nejrůznějšími faktory, včetně toho, že při konzumaci digitálního obsahu se méně soustředíme, jsme vnitřně nastavení na zábavu a máme sklon vykonávat víc činností najednou.

#### Čtení tištěného versus digitálního textu

U textů dlouhých několik set slov nebo delších bývá učení obvykle úspěšnější, když je čteme z papíru než z obrazovky. Toto zjištění potvrzuje celá řada studií.

Výhody tisku vynikají především tehdy, když výzkumníci od zadávání jednoduchých úkolů, jako například určit hlavní myšlenku v čtené pasáži, přejdou k úlohám, jež vyžadují abstraktní myšlení, například vyvodit, jaké závěry z textu plynou. Čtení tištěného textu také zvyšuje pravděpodobnost, že si člověk vybaví detaily – například „Jakou měl herec barvu vlasů?“ – a že si zapamatuje, kde

se vyskytly jednotlivé události příběhu – „Došlo k té nehodě před, nebo po politickém převratu?“.

Jak ukazuje výzkum, studenti základních i vysokých škol se domnívají, že v testech z porozumění textu dosáhnou lepších výsledků, pokud ho budou číst v digitální podobě. Ve skutečnosti jsou však výsledky lepší tehdy, když si materiál před testem přečtou na papíře.

Pedagogové by si měli být vědomi, že výsledky standardizovaného testování může ovlivnit použitá metoda. Výzkumy prováděné mezi norskými žáky desáté třídy a mezi americkými žáky třetích až osmých tříd vypovídají o lepších výsled-



Foto: Zbyněk Šišpera / Člověk a Víra

cích, když jsou standardizované testy zadávány na papíře. V americké studii se negativní dopady digitálního testování nejsilněji projevovaly mezi žáky se špatnými známkami ze čtení, u žáků, kteří se angličtinu učí jako cizí jazyk, a mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Můj vlastní výzkum a výzkum kolegů přistupoval k dané otázce odlišně. Místo abychom studenty nechávali číst text a pak vyplňovat test, ptali jsme se jich, jak celkově vnímají svoje učení, když čtou tištěné a digitální materiály. Ve srovnání s digitálními texty hodnotili středoškolští i vysokoškolští studenti čtení z papíru převážnou většinou jako lepší pro soustředění, učení se i pro zapamatování informací.

Nesoulad mezi výsledky testů v tištěné a digitální podobě částečně souvisí s fyzikálními vlastnostmi papíru. Na papír člověk doslova vkládá ruce a jednotlivé stránky mají svou pevně danou polohu a vizuální uspořádání. Lidé si to, co četli, často pamatují v souvislosti s tím, jak daleko v knize se to nacházelo a kde na stránce se o tom psalo.

Neméně důležitá je mentální perspektiva a to, co výzkumníci v oblasti čtení označují jako „hypotéza změlčování“. Podle této teorie lidé k digitálním textům přistupují s postojem vhodným pro běžná sociální média a věnují jim méně mentálního úsilí, než když čtou tištěný text.

### Podcasty a online videa

Vzhledem k stále rozšířenějšímu využí-

vání převrácené výuky, kde studenti poslouchají nebo sledují obsah přednášky, ještě než přijdou do třídy, spolu s veřejněji dostupnými podcasty a online videonahrávkami byla řada školních úkolů, které dřív zahrnovaly četbu, nahrazena poslechem a sledováním. Během pandemie se tento trend zrychlil a přerůstá ve virtuální učení.

V dotazníkovém šetření mezi univerzitními učiteli jsme zjistili, že třicet dva procent vysokoškolských učitelů ze vzorku několika stovek teď psané texty nahrazuje videomateriály, a patnáct procent uvedlo, že takto používá audionahrávky. Čtyřicet procent respondentů, kteří za posledních pět až deset let změnili ve výuce své požadavky, uvedlo, že dnes zadávají méně četby.

Hlavním důvodem přesunu k audiovizuálnímu obsahu je to, že studenti odmítají zadané texty číst. Tento problém je sice sotva nový, ale průzkum z roku 2015 mezi více než osmnácti tisíci studenty posledního ročníku vysokých škol zjistil, že všechny úkoly z četby obvykle plní pouze jednadvaacet procent z nich.

Audio a videomateriály mohou studentům připadat poutavější než text, a tak se učitelé stále víc uchylují k těmto technologiím – například místo článku od určitého člověka studentům uloží poslechnout si jeho přednášku z konference TED.

### Maximalizace mentálního soustředění

Psychologové ukazují, že když si dospělí čtou novinové články nebo beletrii,

pamatují si z obsahu víc, než když totéž slyší.

Podobné výsledky výzkumníci zjistili u univerzitních studentů, když si určitý článek přečetli, oproti tomu, když slyšeli podcast daného textu. Příbuzná studie potvrzuje, že když studenti poslouchají zvukovou nahrávku, víc se jim toulají myšlenky, než když čtou.

U mladších žáků jsou výsledky podobné, ale s jednou zvláštností. Výzkum na Kypru dospěl k závěru, že vztah mezi schopností naslouchat a číst se obrací ve chvíli, kdy děti začnou plynuleji číst. Zatímco žáci druhé třídy chápali lépe slyšený text, žáci osmých tříd vykazovali lepší porozumění u čteného textu.

Výzkum rozdílů mezi učením se z videí a z psaných textů vyznívá obdobně jako u audionahrávek. Například výzkumníci ve Španělsku zjistili, že žáci čtvrtých až šestých tříd, kteří čtou texty, vykazují mnohem větší mentální integraci materiálu než ti, kteří se dívají na videa. Autoři se domnívají, že videa žáci „čtou“ povrchněji, protože si video spojují se zábavou, nikoli s učením.

Celkově výzkum ukazuje, že digitální média vykazují společné rysy a uživatelské praktiky, které mohou brzdit učení. Patří k nim nižší soustředění, vnitřní nastavení na zábavu, sklon dělat víc činností najednou, absence pevných fyzických záchytných bodů, menší využívání poznámek a méně časté opakování toho, co si člověk přečetl a co slyšel nebo viděl.

Digitální texty, audionahrávky i videa plní vzdělávací roli, zvláště když poskytují zdroje, které v tištěné podobě nejsou dostupné. Avšak s cílem dosáhnout maximální účinnosti učení, kde se vyžaduje soustředění a přemýšlení, by pedagogové – ani rodiče – neměli předpokládat, že všechna média fungují stejně, ani když obsahují totožná slova.



Naomi S. Baron  
Big Think  
Přeložila Alena Švecová

Naomi S. Baron, PhD.  
emeritní profesorka lingvistiky

# NÁROKY PAMĚTI

Píšu na obranu paměti.

Nikoli *Paměti* v její okázalé mytologické podobě, titánské bohyně Mnemosyné, matky devíti Múz – nýbrž paměti jako klišu, který drží náš život pohromadě a nastoluje řád a kontinuitu uprostřed kypícího zmateného hemžení vjemů, myšlenek a činností, jež nás zaplavují. Bez přehánění lze říct, že fungující paměť je nezbytná pro rozkvet lidského jedince i celé kultury.

Samozřejmě vnímám nedostatky paměti, které nás mohou dohánět k šílenství: její nespolehlivost, selhávání, klamy, podbízivost, její šeptané svody, její kradmé úpravy prožitků ve vlastní prospěch – a její zálibu v krutých posměšných narážkách a odsuzujících poznámkách, které na nás chrlí bez varování, a v tom, jak nám v noci nedá spát, takže se chytáme jakéhokoli rozptýlení, jen abychom se vyhnuli setkání s výtkami od našich vlastních vzpomínek. Paměť může být studnicí radosti, pokladnicí v dobách soužení. Také může být zdrojem trápení, výčitek svědomí a neutuchající lítosti, stálé práce pro psychiatry. Ať už v radosti, nebo v soužení, paměť udržuje záladný vztah k pravdě a jako pochybný účetní může vést u stejného účtu odlišná účetnictví.

To vše o paměti platí, a přece se bez ní neobejdeme. „Je chudá a ošklivá, pane, ale zato moje,“ jak praví Šašek v *Jak se vám líbí*. Je to dobře řečeno a v podstatě to jednou větou shrnuje moji argumentaci. Vždyť samotné naše lidství je spjato s nevyhnutelným faktem, že navzdory jejím rozmarům a nedostatkům naše paměť prostě je a musí být naše.

Před dlouhými lety, na začátku svého postgraduálního studia dějin na Univerzitě Johnse Hopkinse jsem poprvé četl filozofa George Santayana. Všichni známe jeho slavný, často mylně vykládaný výrok: „Ti, kdo si nepamatují minulost, jsou odsouzeni k tomu, aby si ji zopakovali.“ Je to oblíbené rčení mudrců ze čtenářských rubrik. Nikdy jsem ho ale neviděl vyložené v tom smyslu, jak se poprvé objevil v Santayanově knize *Reason in Common Sense*:

*Pokrok zdaleka nespočívá ve změně. Závisí na schopnosti zapamatovat si. Když*



Pouť lidských tvorů: Guillaume de Deguileville vidí Nebeský Jeruzalém (cca 1440–1460), manuskript © Koninklijke Bibliotheek

*je změna absolutní, nezůstává žádné bytí, které by se mohlo zdokonalovat, a žádný směr pro možné zlepšení; a když zkušenosti nejsou uchovávány, jako tomu je mezi divochy, všechno je neustále v plenkách. Ti, kdo si nepamatují minulost, jsou odsouzeni k tomu, aby si ji zopakovali. V první etapě života je mysl lehkovážná a nechá se snadno rozptýlit, uniká jí pokrok, protože jí chybí soustavnost a vytrvalost. V takovém stavu, kdy se instinkt v ničem nepoučil ze zkušenosti, žijí děti a barbari.*

Santayanovi tu nešlo o domnělé „poučení z dějin“, k jehož přesnému obsahu se vždy stavěl skepticky a obezřetně. Psal tu o něčem zásadnějším, elementárnějším, antropologičtějším. Paměť tu označil za ústřední předpoklad zralého, civilizovaného způsobu života, což je téma, o kterém toho věděl opravdu hodně.

Druhý text od Santayany byl překvapivější, alespoň pro mě. Studoval jsem na Univerzitě Johnse Hopkinse, škole, která se pyšnila tím, že je vzorem moderní výzkumné univerzity ve Spojených státech, institucí zasvěcenou nikoli poklidnému ideálu uchování kultury, nýbrž bádání, neúprosnému nahrazování tradičních vědomostí stále pronikavějším a rušivějším vědeckým poznáním, včetně ustavičného přehodnocování a nových výkladů minulosti. Představte si tedy můj šok, když jsem narazil na tuto pasáž:

*Je jedním z vrtochů romantismu, že trvá na přepisování dějin a neustálém zveřejňování nových pohledů bez nové látky. Můžeme o minulosti vědět víc, než co nám předávají památky? Očividně toho víc vědět nemůžeme; pokud jde o pravdu ohledně lidských dějin, je jakákoli tradice lepší než jakákoli rekonstrukce. Tradice může být v troskách, rozbitá k nepoznání nebo chatrně postavená v džungli stále dalších přístaveb, ale vždycky si uchovává starobylé jádro, zatímco rekonstrukce... je něco zásadně svévolného, vytvořeného z osobního rozmaru a moderního odshora až dolů. Taková výměna není pouhý omyl; je to záměrný klam, po kterém romantická samolibost vyloženě prahne: přetvořit pravdu tak, aby byla blíž touze srdce.*

Bylo to šokující tvrzení, odmítnutí všeho, co Univerzita Johnse Hopkinse představovala. Přimělo mě to zamyslet se. „Jakákoli tradice je lepší než rekonstrukce“; „rekonstrukce je něco moderního odshora až dolů“. Připadalo mi, že tyto dva výroky obsahují zrnko pravdy. Plameny paměti, udržované v kultuře, ztělesněné ve zvyklostech, předávané v tradici, zříceninách, památkách, rituálech, mají svůj vlastní důvod existence, svou vlastní moudrost, právo na naši úctu, právo, jež nelze zrušit ve snaze předkládat dějiny jako vědu. Jsme lidské bytosti, subjekty i objekty. Pokud měl Santayana pravdu,



Guillaume de Deguileville: Pouť lidských tvorů: Božská milost představuje poutníkovi Paměť (cca 1440–1460), manuskript © Koninklijke Bibliotheek

i paměť má své nároky jako základ našeho životního světa (*Lebenswelt*), světa ne takového, jak ho popisuje věda, nýbrž jak nám byl dán, lidského světa, který dědíme a zakoušíme. Možná tyto nároky nebyly absolutní, ale jevily se jako trvalé.

Zamyslete se nad pamětí z méně filozofického úhlu. Alzheimerova choroba je snad nejobávanější neduh dnešní doby. Tím, jak své oběti okrádá o paměť, okrádá je i o jejich identitu, o jejich vědomí toho, kým a čím jsou.

Všichni jsme už někdy slyšeli Tolstého tvrzení, že všechny šťastné rodiny jsou stejné. V tom se však mylil. Každý důvěrný způsob vyjadřování, každý soubor kmenových tanců je odlišný; každý se vzpírá překladu do něčeho jiného; každý je *hortus conclusus*, svou vlastní ohrázenou zahradou. Něco takového neobsáhne žádná obecná algebra ani esperanto.

I rodiny si hromadí a z generace na generaci předávají takováto myšlená výstřížková alba, plná rčení, příběhů, pořekadel, slovních hříček, úryvků z televizních pořadů, písňových textů a reklamních sloganů, jež tvoří domácí idiolekt, který se také učí srdcem a pro lidi zvenčí, někdy dokonce včetně příbuzných z druhé strany, je nesrozumitelný. Jak se říká, člověk to musí prožít na vlastní kůži.

A tato důvěrná mluva zmizí spolu s těmi, kdo jí hovoří. Někdy mizí předčasně, když jeden z rodilých mluvčích odejde – zemře, rozvede se nebo ho od ostatních odřízne demence. Taková ztráta je nevyčíslitelná, protože když zmizí vyjadřovací nástroj nebo když je příliš bolestné si ho vybavit, paměť uvaďne či otupí. Jazyk osamocené jedince nemůže vydržet; jak-

mile pomine možnost mluvit jím v rozhovoru, pomíjí také jeho barva a ohebnost a brzy úplně přestává být jazykem.

Můžeme v podobném duchu mluvit i o větších skupinách? Co platí o jednotlivcích, párech a rodinách, platí, trochu odlišně, i o národech. Co pro jednotlivce znamená paměť, pro civilizace znamená historie a bez vztažných bodů, které nám poskytuje široce sdílené historické vědomí, brzy zapomeneme, kdo jsme, a zahyneme. Jak napsal Santayana, kultura bez paměti bude barbarská a snadno ji ovládne nějaký tyran. Veškerou naši pozornost zaujmou každodenní události a porazí naše snahy o propojení minulosti s přítomností a budoucností. Odkloní nás od porozumění lidským záležitostem, které se odvíjejí v čase, včetně pěšinek našeho vlastního života. Je to jiná mlha nevědní, než jakou trpí lidé s Alzheimerovou chorobou, ale hodně se podobá mentálnímu stavu dětí nebo příliš mnoha dospělých v dnešním světě plném rozptýlení. Ti, kdo si nepamatují minulost, jsou odsouzeni k životu bezcílného předstírání pokroku.

Jsou tu však některé zásadní rozdíly. Nikomu nelze vyčítat, že onemocněl Alzheimerovou chorobou, jejíž příčiny ještě ani plně neznáme. Všem nám však lze vyčítat, pokud nedbáme na požadavek znát svou vlastní minulost a nepředáváme toto poznání nastupujícím generacím. Budeme zodpovědní za svůj vlastní úpadek. A právě tomuto stavu se naše společnost nebezpečně přiblížila. Není divu, že tolik mladých teď vstupuje do dospělosti bez pocitu příslušnosti ke společnosti, k vlastnímu národu.

V dnešní době nabývá tento problém podobu paradoxu: Ačkoli toho o naší minulosti díky práci specializovaných profesionálních historiků „víme“ čím dál víc, ve skutečnosti toho víme méně, protože nechápeme celkový význam našich dějin, význam, který by našemu společnému životu dodával soudržnost. Chybí nám perspektiva, která by veliké úspěchy dějin postavila do správného světla.

Jak tedy začneme napravovat škodu způsobenou opomíjením našich dějin a mírnit hříchy, jež nás připravují o naše dědictví, naši společnou paměť?

Za prvé se musíme postavit hloubce problému, který sahá mnohem dál než k špatnému vzdělávání a nezdravé masové kultuře, byť jsou tyto faktory důležité. Tyranizující a karatelská kombinace jakobínství, maoismu a sekulárního puritánství, která se zmocnila naší intelektuální elity, nevznikla z ničeho nic. Přicházela velmi, velmi dlouho. Program pozdní modernity se proměnil v trvalý útok na nároky paměti, zakotvený v přesvědčení, že minulost nemůže přítomnost ničemu naučit a že tam, kde minulost není v souladu s požadavky nynějšího okamžiku, může a musí být důkladně vymazána a upravena. Žijeme ve věku nejvyšší morální pravdy, a tak jsme povinni převzít vládu nad minulostí stejně jako nad přítomností, abychom vytvořili budoucnost v naprosté spravedlnosti a rovnosti. Přece nemůžeme dovolit, aby naši duši znečišťovala existence špatných příkladů v našem světě. Musí být odstraněny z našeho dohledu. Všechny pomníky nedokonalých hrdinů minulosti je nutno ihned strhnout.

Panovačnost těchto požadavků svědčí o víře v nadřazenost vůle, vůle těch, kdo nyní žijí, a v jejich svrchované právo vnucovat lidem, podmínkám a vzpomínkám na minulost libovolné normy. Mottem jsou slova Williama Blakea: „Svůj vůz i pluh veď přes kosti mrtvých.“ Připomínají Santayanův popis onoho „záměrného klamu, po kterém romantická samolibost vyložené prahne: přetvořit pravdu tak, aby byla blíž touze srdce“.

Stejně tak by nás nemělo překvapovat, že se tento útok vztahuje i na kosti živých a na to, co bylo kdysi považováno za přirozené pevné hodnoty, včetně dříve neopřítelných faktů o sexu, manželství a ma-



Guillaume de Deguileville: Pouť lidských tvorů: Božská milost před branou stráženu Pfirozeností (cca 1440–1460), manuskript © Koninklijke Bibliotheek

teřství. Všechno teď musí ustoupit této imperiální vůli, která má právo ve jménu nezávislosti a uplatňování moci měnit a nově definovat, co se jí zlíbí – a požaduje, abychom my ostatní mluvili o těchto věcech nově předepsaným způsobem, který s pamětí, zvyklostmi ani ničím podobným nemá sebemenší slitování.

Tato neúprosná mašinérie destrukce a rekonstrukce působí, že je obtížné připomínat si cokoli, co je starší než několik let, včetně událostí velkého veřejného významu. Celou záležitost připomínání si minulých událostí a osob, zejména těch, jejichž život a skutky jsou propojeny s národním státem, zpochybňuje převládající étos, kterému pranic nezáleží na autoritě minulosti a mračí se na všechno, co zavání obdivem k hrdinům či synovskou úctou k rodičům.

Tento étos ztělesňuje vzkvétající akademický výzkum „paměti“, což v tomto kontextu neoznačuje schopnost jedince vybavovat si, nýbrž široce přijímané, všeobecně rozšířené chápání minulosti – zvláště takové, které se točí kolem národního státu. „Paměť“ označuje historii, kterou všichni sdílíme, a právě proto jsou tak důležité pomníky a další nástroje národního připomínání si, neboť slouží jako její vyjádření a ztělesnění. Snadno pochopíme, že systematické problematizování paměti – trvání na tom, že bude donekonečna vystavována výsledkům a podezíravosti, s cílem destabilizovat význam a vytvářet neustále nová témata pro akademické seminární práce – nejspíš vyvolá nepřekonatelné překážky

tomu, abychom si jakýkoli aspekt minulosti mohli skutečně připomínat.

Svědomití historici se vždy věnovali vyvracení rozšířených mylných výkladů minulosti a takovéto vyvracení je často oprávněné a představuje důležitou službu veřejnosti. Avšak „zkoumání paměti“ jde ještě mnohem dál a zachází s kolektivní pamětí spíš jako s konstrukcí skutečnosti než jako s jejím více či méně přesným odrazem. Jak napsal historik John Gillis, paměť „mimo rámec naší politiky, našich společenských vztahů a našich dějin neexistuje“. K tomu dodal: „Nemáme jinou možnost než vytvářet nové vzpomínky a také nové identity, které budou lépe odpovídat složitostem současné éry.“

Ambice je to ohromující. Tento program je zcela jakobínský: převzít vládu nad veřejnou pamětí a sloužit jako soudce její morální přijatelnosti. Liší se to nějak od nepokryté propagandy v totalitních zemích? Já tu žádný rozdíl nevidím.

A přesto lze tvoreni takovýchto „nových vzpomínek“ stěžejně považovat za věrohodné. Programovou skepsi, která se rozpoutá, když hlásáme, že minulost je zcela vykonstruovaná, je těžké udržet na uzdě. Navíc těžko můžeme důvěřivě přistupovat k něčemu, co člověk vytvořil vlastníma rukama. Musíme si vzpomenout na biblický příběh o zlatém teleti, kde najdeme příklad toho, jak se lidé obětovali kvůli něčemu, o čem věděli, že si to vyrobili sami – a tento příběh nedopadl dobře. Bez váhání však můžeme říct, že tento náhled – skeptický vůči všem minulým konstrukcím dějin

a dychtivý nahradit je „lepšími“ konstrukcemi, které si vymyslíme sami – činí tvorbu nových pomníků a připomínek mnohem obtížnější než kdy dřív.

Část problému spočívá v povaze moderní historiografie, která k minulosti zaujímá úplně jiný vztah než paměť. Yosef Hayim Yerushalmi ve svém klasickém díle *Zachor*, kde zkoumá osobitě silné napětí mezi pamětí a dějinami v životě Židů, poukazuje na totéž. *Zachor* je biblické sloveso, které vyzývá: „Pamatuj!“ Co přesně si ale má člověk pamatovat? I když je Yerushalmi sám moderní historik, trvá na tom, že „historiografie je jen jeden výraz vědomí, že dějiny dávají smysl a že je třeba si je připomínat a význam ani paměť na ní v konečném důsledku nezávisí.“ Zároveň ovšem tvrdí, že s příchodem moderní historiografie se soudržnost židovské tradice narušila. Samotný předpoklad, na němž byla celá tradice významu a paměti postavena, „víra, že božská prozřetelnost není pouze rozhodující, ale také aktivní příčinný faktor v židovských dějinách“, musí být popřen. Usuzuje tedy, že moderní židovská historiografie paradoxně vyvolává rozpad samotného předmětu jejího zájmu. Jak píše na závěr, jde o typický moderní dilema.

Opět si můžeme vzpomenout na Santayanův výrok: „... rekonstrukce... je něco zásadně svévolného, vytvořeného z osobního rozmaru a moderního odshora až dolů.“ Pečlivě organizovaná a profesionálně stvrzovaná rekonstrukce veřejné paměti má ke všemu skutečnému a živému stejný vztah jako Disneyland k opravdovému městu. Když se realita předělává k obrazu přítomnosti, žádná minulost neexistuje a není nic, co by z ní stálo za zapamatování. Mnohem lepší je starší názor, že minulost je jiná země; je to jediný způsob, jak minulost může rozšířit naše obzory a naučit nás něčemu, co ještě nevíme. Proto Yerushalmi dochází k závěru, že „historiografie... nemůže nahrazovat kolektivní paměť“ a ani není pravděpodobné, že vytvoří „alternativní tradici, kterou bude možné sdílet“.

Nic z toho nepopírá ošidnost paměti. Její neřesti je však těžké oddělit od jejích ctností. Paměť je nejsilnější, když je cílevědomá a selektivní. Vyžaduje, abychom měli příběhy a vyprávění, jež spojují fak-



Guillaume de Deguileville: Pouť lidských tvorů: Rozhovor Mojžíše s Pokáním a Milosrdenstvím (cca 1440–1460), manuskript © Koninklijke Bibliotheek

ta způsobem, který poskytuje princip výběru – jak poznat, která fakta stojí za pozornost.

Působivou ilustraci vylíčil David Shenk ve své výborné knize *Zapomínání*, která není jen srozumitelným popisem Alzheimerovy choroby, ale také neustálým přemítáním o významu paměti, a tudíž i dějin.

Shenk popisuje případovou studii člověka, jehož psychologové označují jako S – ruského novináře, který „si pamatoval v podstatě všechno, co za celý svůj život viděl a slyšel“. Pro S byl život opravdu „jedna zpropadená věc za druhou“.

Předpokladem inteligentní a bystré paměti není schopnost uchování obrovského množství informací, nýbrž rovnováha v ekonomice pamatování si a zapomínání. Jinými slovy, paměť probírá stromy, aby mohl vyrůst les.

Tato selektivnost se odráží v etymologii řeckého *logos*, překládaného někdy jako „smysl“ či „důvod“ a odvozeného ze slovesa *legein*, „vybírat“. Abychom mohli racionálně, srozumitelně a užitečně vysvětlit smysl něčeho, musíme vybrat určité podrobnosti, které zdůrazníme, a jiné naopak vynechat. Pamatuji si věci, které zapadají do určité významové formy a ukazují na širší celek. V paměti naopak neuchováváme detaily, které s ničím trvale důležitým nesouvisí.

Pamatování si tedy vyžaduje zapomínání – nikoli pouze jako neschopnost, nýbrž jako selektivnost, která je zásadní a odlišná od čistek rekonstruktivistů. Zapomínání může mít mnoho podob. Někdy je nezbytné, někdy blahodárné, někdy působí sebeklam a někdy znamená jen to, že tiché dělostřelectvo času

odvedlo svou práci a všechno ostatní se posunulo dál. David Rieff ve své vynikající knize *Chvála zapomnění* zkoumá, jak může rozvoj paměti konflikt udržovat a zhoršovat, místo aby ho řešil. Podle Rieffa se od nás vyžaduje, abychom „lidskou potřebu pamatování si zvažovali ve srovnání s jeho riziky“, a jako novinář, který přinášel zpravodajství z války v Bosně, konfliktu živeného příliš dlouhými vzpomínkami, věděl, o čem mluví.

Tíha našich nedokonalých dějin na nás silně doléhá. Pamatovat si je nezbytné, ale stejně tak důležité je i odpouštět. Pro svůj život potřebujeme nutně obojí a jedno nemůže existovat bez druhého. Naše budoucnost jako národa závisí na tom, zda se naučíme dělat obojí, zda se naučíme správně si pamatovat. Správně si pamatovat je v našem morálně zmateném, militantně sekulárním a stále víc postkřesťanském světě těžší než kdy dřív. Jev, který označujeme jako „uvědomělost“ (*wokeness*), představuje monomaniální posedlost hledáním a trestáním morálních chyb z minulosti a přítomnosti, jež nedovoluje odpuštění ani zapomnění a netoleruje povahové zvláštnosti, nedůslednosti a projevy slepoty, ke kterým máme všichni sklon. Také se, podobně jako každý takový panovačný moralismus, brzy stane nástrojem cynické a nelitostné manipulace svědomím ze strany lidí, kterým jde jenom o moc.

Přeje si zakázat prostý lidský akt vzpomínání – vzpomínání ne s cílem moralizovat, soudit, pitvat, popohánět své předky (či předky někoho jiného) před soud nebo docházet ke spáse s bázní a třesením, nýbrž vzpomínání prostě v radosti, ve smutku, v lítosti, pro pobavení, v hněvu,

ve chvílích zklamání, kdy používáme svou vlastní mluvu a kmenové tance podle svého. Situace, jak si ji pamatujeme, se velmi liší od toho, jak jsme ji prožili. Pomyslete na naše vzpomínky z dětství, které jsou teď pro nás tak cenné, jemné a vytříbené, že není možné, abychom v daný okamžik prožívali přesně totéž. Touto proměnou, kdy jsou třibeny naší paměti, procházejí všechny naše prožitky; patří to ke krásám lidské existence.

Přesto býváme schopni si něco takového užít teprve tehdy, když je splněno určité morální měřítko. Obávám se, že tato neschopnost pramení z toho, když srdce pronásleduje vina a nedokáže si odpustit hřích, že je lidské, a svou vinu zvládne unést jen tehdy, když ji promítá na druhé. My ostatní bychom takovou projekci měli pevně odmítat a rozpoznávat pravou podstatu této postkřesťanské tyranie.

Síla učení se nazpaměť spočívá ve skutečnosti, že báseň, modlitba či projev svěžené paměti se stávají našimi vlastními, živými v naší mysli a duchu. Když jsou básně, písně a proslavy v paměti (a srdci) sdíleny mnohými, začínají formovat duši národa. Proto potřebujeme věnovat větší pozornost tomu, co vkládáme do své paměti a do paměti našich dětí.

Omezení paměti přetrvávají. Avšak místo abychom paměť shazovali, pojďme si na závěr přečíst barvitá slova Augustina, jednoho z největších analytiků paměti:

*... přijdu do končin a do velikých síní své paměti; kde jsou poklady téměř nespočetných představ získaných smysly o těchto věcech... Neboť i v tichu a ve tmě mohu si představit ve své paměti barvy... Všechny tyto úkony konám v prostorné síni své paměti. Tam jest přítomno nebe, země i moře se vším, co o nich mohu vnímat..., tam nalézám sebe samého vzpomínaje, co, kdy a kde jsem vykonal a v jaké jsem byl při tom náladě.*



Wilfred M. McClay  
*First Things*  
Přeložila Alena Švecová

Wilfred M. McClay  
vyučující historie na Hillsdale College

# OTEVŘENOST PŘINÁŠÍ RADOST A ZÁROVEŇ CESTU K PRAVDĚ

Léto u nás, ale i u našich slovenských sousedů provází řada akcí. Mezi nimi je i známý trencínský festival Pohoda. Organizátoři píší, že jde o „umelecký festival na ktorom sa alternatíva, indie, elektronika, world music a punk stretávajú s klasikou; spolu s literatúrou, tancom, vizuálnym umením, filmom a divadlom.“ Akce je to pro některé kontroverzní, má své příznivce především u lidí, kteří jsou církvi vzdáleni. O to více překvapil (nikoli v této souvislosti poprvé) pomocný bratislavský biskup Mons. Jozef Halko. Festival přitahuje velmi liberální část společnosti, která podporuje agendu LGBT a propotrátovou, jejich smýšlení se srdcem křesťana vlastně až tak nepotkává. A přece! Biskup Halko si na festival připravil zpovědnici, kterou zde postavili a v níž byl lidem celé hodiny k dispozici. Neobešlo se to bez protestů a nevkusného chování některých účastníků festivalu, ale to se dalo čekat. Slovenská mediální scéna toto zachytila dost se o tom mluví i píše. Jeden ze známějších redaktorů na svém blogu píše o zkušenosti s panem biskupem: „Musím kategoricky protestovat proti vlne zúrivej nenávisti, ktorej obeťou sa stal biskup Jozef Halko. Na úvod pripomínam, že som bol jeden z prvých, ktorý mu pod jeho príspevok na sociálnej sieti vyjadrujúci odpor voči bozku homosexuálov v televíznom seriáli, otvorene napísal, že je to mimoriadne nešťastná reakcia, že nechápem tú posadnutosť katolíckej cirkvi sexom a že ma sklamal, pretože som ho považoval za najmodernejšieho slovenského biskupa, s ktorým sa dá viesť zmysluplný dialóg o etických otázkach. Krátko na to sa mi biskup Halko ozval s tým, že je na dialóg vždy pripravený a ponúkol mi stretnutie. Pri spoločnom obede sme



Mons. Jozef Halko. Foto: Miroslav Novotný / Člověk a Víra

napokon strávili tri hodiny a nebyť pracovných povinností oboch z nás, rozprávali by sme sa aj dlhšie. Vymenili sme si názory na veľké množstvo otázok, mali sme si toho mnoho čo povedať aj preto, že sme tak trochu kolegovia (Jozef Halko je profesorom cirkevných dejín) a hoci sme zotrvali na svojich pozíciách, bola to veľmi užitočná diskusia.“ O čem to vypovídá? Stále o tom, co lidstvo zná celá léta, o čem také mluví mnohokrát evangelia. Že otevřenost přináší radost a zároveň cestu k pravdě. Ta si pak sama najde cestu k lidskému srdci.

Jmenuji se Toufar a pocházím z arnolecké hospody – tak zní nadpis na plakátu, který zval k připomínce 120. výročí narození umučeného číhošťského faráře. P. Josef Toufar, vysvěcený v roce 1940. Primiční mši svatou v čer-

venci tohoto roku provázel promluvou P. František X. Boštík, profesor, kněz, básník, cestovatel, výrazná postava vysočinského regionu: „Co je člověk? Pro církev si Bůh nevyvolil anděly, ale obyčejné lidi. Co by z nás bylo bez kněží? Kdo by zapálil naši duši, když v ní vyhaslo světlo Boží lásky a tíží smrtelných hříchů je stahována do propasti věčného neštěstí? Kdo by nás věrněji vyprovázel cestou života od kolébky až ke hrobu, ba za hrob? Kněz je životní otázkou lidstva. Není medem, ale solí země. Není pravdou, že svět již dnes kněze nepotřebuje, že na jevišti světa není pro ně místo. Málokdy bylo potřeba tolik kněží a svatých jako v nynější době. Svět opět hoří v plamenech válečných.“

–zd–